

EGYENLŐSÉG

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA * MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, V. LIPÓT-KÖRÜT 26. SZÁM
(FÉLEMELET) ** TELEFONSZÁMOK:
SZERKESZTŐSÉG, KIADÓHIVATAL ÉS KÖNYV-
KIADÓVÁLLALAT 144-30, NYOMDA 92-70

SZERKESZTETTE 1886-1915
SZABOLCSI MIKSA
SZERKESZTI
DR. SZABOLCSI LAJOS

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK: EGÉSZ ÉVRE
600 KORONA, FÉL ÉVRE 300 KORONA.
JUGOSZLÁVIA RÉSZÉRE EGÉSZ ÉVRE 150 DINÁR
HIRDETÉSEK FELVÉTELNEK A KIADÓ-
HIVATALBAN: V. LIPÓT-KÖRÜT 26. SZÁM

Három özvegy

A haditörvényszék főtárgyalási termében vagyunk, ahol hat vádlott ül szuronyos örök között a katonatisztek közül álló bírósággal szemben és hallgatjuk Schmitz ezredes-ügyész katonás, kemény kijelentését: *Ebben a teremben az igazság uralkodik és nekünk nincs eltusolni valónk, meg akarjuk mutatni Európának, hogy itt konszolidáció van!*... És hirtelen feltűnik előttünk egy parlamenti ülés. 1921 július 15. péntek... És amint elhangzottak az ügyész szavai, egy másik hangot is hallunk: „Igy fest, tisztelt miniszterelnök ur, a Duna-Tisza közén gyilkossággal, rablással, borüzlettel, svájci frankokkal elegyített keserű magyar ébredés keresztény magyar reneszánsza, Sobri Jóska-alakban”, — mondta Beniczky Odön képviselő, aki Beck Sándor, Páncél Zoltán és Schmidt Árpád meggyilkolása ügyében interpellált, 1921 július 15-ikén... És ő, az elnök csenget, rendreutasít; a kormánypart lármázik, Beniczky úgy áll, mint a magányos szikla és az ő szavai is katonásan, keményen csengenek: „Hajlandó-e... őket a kormány haladéktalanul letartóztatni és a független magyar bíróságnak átadni”... Kószó István: „Beniczkyt felelősségre kell vonni”... Bethlen István gróf: „Nem vizsgálom, miért volt éppen ma olyan sürgős ez az interpelláció.” És a miniszterelnök megvádolja Vázsonyit, hogy ő adta át az interpelláció anyagát Beniczkynek... Zugás, morajlás, felháborodás... Bethlen nem tud válaszolni az interpellációra, Rubinek közbeszól: „Tudomásul vesszünk mindent, csak adjon választ a miniszterelnök... Beniczky felé a felháborodás vihora zug. „Menjünk ki. Nem hallgathatjuk meg” — kiáltják a kormányparton. — „Meggyalázta az országot”... Ráday gróf bejelenti, hogy már június 22-én megindította az eljárást, de lesz-e bátorságuk a zsidóknak visszatérni Izsákra, ahol mindenki gyűlöli őket?... A felháborodott nemzetgyűlés zugó, forrongó katlanában ott áll, magára hagyatva, Beniczky és Vázsonyi...

Nem lehet tőlünk rossz néven venni, ha Schmitz ezredes szavai után ez a jelenet jut legelőször az eszünkbe, ha erre és sok másra gondolunk, ha visszaemlékezünk: mi történt, hosszú éveken át, mennyi minden kellett az eseményeknek elsodródniok, amíg ilyen önérzetes kijelentés elhangozhatott s amíg vádlottak lettek azokból a haramiákból, akiknek a leleplezése annyira felháborította a nemzetgyűlést még egy évvel ezelőtt. Özvegyeknek, családoknak, gyermekeknek menekülniök kellett, képviselőtől miniszterig instanciáznik, a hitközség levelezett, felirat, leirat, átirat egymást érték, köztisztviselőknek el kellett hagyniok az állásukat, a bíróságnak szabadon kellett bocsátania azokat, akiket alapos gyanúkokból letartóztatott, börtönök és fenyegetőzések hangzottak el és mikor Gál József pestvidéki főkapitány rendőrséket küldött

Izsákra, azzal az indokolással kellett őket bekötött fejvel visszavonni, hogy „a rendőrség nincsen rohamozásra berendezkedve”... Rémület és halálos terror uralkodtak Izsákon és hiába függesztették fel a nagy szolgabíró, nem volt hatóság, amely belenyulhatott volna a darázs-fészekbe. A miniszterelnök megdicsérte Förstert, a sajtó feldicsérte Zbona Jánost és társait, a nemzetgyűlés a felháborodás morájába fullasztotta Beniczky interpellációját...

Erre kell gondolnunk Schmitz ezredes szavai alatt, de akkor is, ha elolvassuk a pogromújságok kommentárjait, melyekkel ezt a pert kísérik s amelyek annak a szellemek a visszacsengései, melyből az izsáki — és annyi más! — gyilkosság és rablás fakadt. A *Nép* című lap szerint ez a magyarságnak a Szamuelyék zsidó faja elleni pere és ez az újság még az izsáki gyilkosságért is bennünket okol, mert mi „tettük tönkre az országot és megfertőztük a becsületes magyar polgárok lelkét, beleoltván a bosszúállás gonolatát.” A *Magyarság* című kurzuslap pedig pontosan kiszámítja, hogy az izsáki gyilkosság csak visszahatása volt a románok kivonulásának Kecskemétről...

A mult és jelen e különféle hangulatai között itt van most ez a per, lefolyik az u. n. monstre-bűnügyek nyilvánossága és érdeklődése közben, elhangzanak férfias, kemény kijelentések és mi — magyar zsidók — is beülünk a főtárgyalási terembe, helyet foglalunk a sértettek padján, ahol a katonai büntető perrendtartás szerint nem illet meg bennünket szó, nem bizonyíthatunk, nem kérdezhetünk és nem nyilatkozhatunk. Csak hallgathatunk és figyelhetünk. A főtárgyalás vezetője gondosan elszigetelte, elhatárolta a bűnpernek az anyagát, és és jogkérdéssé szűrítette, kiemelte abból az izzó hátteréből, amely ennek a bűnpernek éppen úgy a tényállásdékához tartozik, mint a Tisza-perhez a tizenhatalmas forradalom és a terroristák bűnperéhez a vörös rémuralom. A bíróság három polgár élete és vagyona elleni bűncselekménnyé egyszerűsítette azt az eseményt, melyből a zsidóknak Izsákról való elűzése kiindult, a bíróság egyelőre csak egy konkrét rablógyilkosság tetteseit feleltételek és távol akarja tartani magát attól, hogy ítélkeznie kelljen egy rendszer felett, melyben a hatóságokon kívül álló szervezetek „ítéletet mondtak zsidók felett és azt saját közegekkel végrehajtották”, vagyonaikat tulajdonították el és a rablott vagyon bankba helyezték, aztán azzal a hazugsággal, hogy a hadbírósg elmentő ítéletet hozott, a rablott vagyon ismét magukéba került és a saját céljaikra fordították.

A bíróság pontosan körülhatárolta a per célját. Ez a per az izsáki gyilkosság és a rablás perje, kijelentjük, hogy a perben nemmi hűbűn, és a katonai törvény

Könyv szerinti Komoly tárgyalás, amelynek semmi köze a magyar zsidóság hároméves martiriumához, ezt a pert nem mi inszenáltuk és elborult lelkünket nem nyugtatja meg, ha ez a per akárhogy is végződik is. Ez nem a magyar zsidóság pere, — mint a Nép szereté, — mert nekünk nem kocsisokkal és hóhérokkal van perünk, hanem azokkal a mellékkormányokkal, melyek pallosjogot vindikálnak maguknak a mi életünk és vagyonunk felett, amelynek a nevében megnyugtatták a gyilkosság előtt Zbonát: „Majd mi vállaljuk a felelősséget!...”, melyeknek a mentalitásából fakadt a haramiáknak az a kijelentése, hogy Pánczélnak az a bűne, hogy zsidó s amelyeknek a lelkivilágát tükrözi vissza az a szüntelen zsidózás, melyet még a főtárgyalás termében sem hagynak abba a vádlottak. Nekünk azzal a rendszerrel van perünk, amely ma még azzal próbál védekezni ebben a konkrét gyilkossági ügyben is, hogy a megölt áldozatok — akik Toma csendőrtiszthelyettes vallomása szerint is köztisztviselőnek és közbecsülésnek örvendtek — a románokkal paktáltak. Mi azzal a rendszerrel állunk perben, mely még a vádlottak padján is csak a rablásokat próbálja leplezni és a rablott holmi értékét akarja lecsökkenteni, mert a gyilkosságokat megengedhetőnek és jogosnak tartja ellenünk... Nekünk azzal a rendszerrel van perünk, melyből 1919 ősze kinőtt, mely a különböző különítmenyeket megteremtette s amely legutóbb az egyetemi ifjúsággal tette azt a példátlan kijelentést, hogy a numerus clausus törvény nélkül és törvény ellenére is végrehajtanák...

Az objektív szemlélő hüvőségével nézzük ennek a pernek a tárgyalását. Szerető részvétellel fordulunk a három gyászruhás özvegy felé, aki a három meggyilkolt izsáki zsidó szellemét képviseli, amint ott állnak a gyilkosok és a bírák között és magyaros, török, mészett alföldi tájszólással, ö-betűs kecskeméti dialektusban mondják el a tragédiájukat, a románoktól való szenvedésüket, a rémes novemberi éjszaka borzalmait és beszélnék az urukról, akit mindenki szeretett, becsült, aki soha senkit sem bántott...

Mi nem ismerjük az ítéletet. Akárhogy szóljon is: az nem fog verdiktet mondani a korszakról, a mellékkormányokról, alföldi kiskirályokról. Nem tudjuk, el fogja-e söpörni őket a bíróság döntése, mely gyilkosságnak fogja minősíteni a rendszerüket, vagy helyükön maradnak-e tovább is a főszolgabírák. Nem tudjuk: kik azok, akik a felelősséget vállalták és vállalják gyilkosságokért. Nem tudjuk, miért szenvedünk három év óta, amint a három gyászbaborult özvegy sem tudja, miért kellett rettenetesen szenvednie a férjüknél.

Az izsáki per nem az egyetlen per, amelynek feleletet kellene adnia ezekre a kérdésekre. Az izsáki özvegyeken kívül még sok zsidó özvegy van. Évekig lehetne főtárgyalásokat tartani és nagy légiókban lehetne tetemrehívást rendezni az özvegyekkel és árvaikkal, akiknek az apja, férje csak abban volt bűnös, amiben Páncél Zoltán: zsidók voltak...

♦♦♦

Kedden délelőtt másfél órára feléledtek az izsáki események borzalmait a hadosztálybíróság tárgyalótermében. Illedelmesen és higiénikusan jelent meg a vér, mint az operációs termék fojtott levegőjű fehérségében. A gyilkosok jól voltak megberetválkozva, határozott s jegyzőkönyvi stílusban megfogalmazott mondatokban tagadtak, halk hangon, soha keményen vitézt meg szócsatáikat a feketeruhás özvegyekkel, az izsáki borzalmak egyetlen tanúival. A három özvegy megjelent a bíróság előtt, hogy elmondja az ura tragédiáját, néhány pillanatra bizonyára újra átéltek azokat a rémes víziókat, amelyek három év óta nem hagyják őket nyugodni és amelyek életük végéig el fogják kísérni őket.

„Benne él az idegemben”.

Az első özvegy Páncél Zoltánné nem tud uralkodni az érzésségén, kéri a bíróságot, hogy távolítsa el a gyilkos

szek, mert nem tudja elmondani az ártatlanul elrabolt, elrabolt rémségeit azok előtt, akik puskatussal véresre verték előtte az urát és ruhátlanul elrabolták tőle. Beck Sándorné, a másik áldozat özvegye már megpróbálja, hogy uralkodjék magán. Csupa ideg-asszony Beckné, őt már nem feszélyezik az ura gyilkosai, ő határozottan emlékezik mindenre. „Benne él az idegemben, mintha ma látnám magam előtt az egészet” — mondja s megdöbbentő, drámai elevenességgel, biztossággal, kevés szóval, meglevénítő élelkséggel tárja fel az eseményeket. „Mikor visszahozták az uramat — mondja — már boldogok voltunk, hogy csak rablás lesz az egészről. Nem is gondoltuk, hogy bántani akarják szegény, jó uramat, aki soha nem bántott senkit. Meg is mondtuk a tetteseknek, amikor könyörögtünk nekik. Mikor szegény, jó uramat feltették a kocsira, azt mondták nekünk: Legyen nyugodt, visszakapja az urát.”

„Szegény jó uram”.

— Szegény jó uram — mondja Beckné — és így szólítja Pánczélné és Schmidtné is a férjeiket, azt a három szerencsétlen embert, akit Zbonák elhurcoltak, hogy „végrehajtsák rajta a parancsot,” hogy „kivégezzék őket” és elföldeljék, amint a főtárgyalás szótárában az orgoványi gyilkosságot megszépítették maguk a gyilkosok. Ha bármit említenek róluk az asszonyok, sohasem felejtik el azt mondani, hogy szegény. „Mikor felöltözött szegény”. „Mikor szegény jó uram odaadta a pénzt”. „Mikor szegény férjem ajtót nyitott”. Másfél óra alatt százszor is visszatér ez a refrén-szerű elnevezés a főtárgyalás termében, valami melegség, gyengédség és végtelenül sok részvét, sajnálkozás árad ki ebből a jelzőből az iránt a három ember iránt, aki az egész községgel csak mindig jót tett, aki élt-halt, küzdött és dolgozott a családjáért, akinek lekötözöttje volt ennek a bűnügynek minden tettese és minden tanúja és aki soha senkinek nem vétett és aki mindenkivel szíveskedett és akit üldöztek a kommunisták és románok is és akiket váratlanul ért a véres novemberi éjszaka...

Mennyit ér az aranyóra?

A harmadik özvegy, Schmidt Árpádné, intelligens fiatal asszony. Ő is nagyon izgatott, s az izgalom sok szót vált ki belőle. Elcsukló hangon nemcsak elmondja az ura tragédiáját, hanem magyarázatokat is próbál hozzá fűzni, ki akarja színeztetni a véres esemény részleteit. Csak akkor csuklik siráshá a hangja, amikor az egy éves gyermekét említi. „Szegény jó uram elkezdett könyörögni az életéért, tetszik tudni, még az alacsonyrendű állat is ösztönszerűleg könyörög az életéért. A tárgyalásvezető megkérdezi tőle: mennyit érhetnek az elrabolt holmik? „Erre igazán nem gondoltam — mondja Schmidtné — igazán sohasem gondoltam rá. „Gondolkozzék rajta” — mondja a tárgyalásvezető. — „Most mindjárt kell gondolkozzom rajta?” — kérdezi zavarodottan.

Az értékekkel különben is mindig baj van, az özvegyek sehogysem akarják megérteni, hogy addigra, amíg egy gyilkosságból főtárgyalás lesz, már nem az a fontos, hogy az urukat megölték, hogy soha többet nem jön vissza a férj és az apa, hanem az a fontos: mennyi volt az elrabolt aranyóra értéke abban az időpontban, mennyit ért a Beck Ilonka tülkabátja, mennyibe került a sezlontakaró Beckék ebédlőjében, mi volt egy vég posztónak az értéke a Schmidtek tülkében.

— Nekem igazán nem volt fontos az érték — mondja a szünetben Beckné a folyosón. Alig tudtuk megérteni vele, hogy a bíróságnak és a gyilkosoknak nagyon fontos ez a mellék kérdés.

A három özvegy elmondta a vallomását és hogy kikerülnek a folyosóra újra erőt vesz rajtuk az izgatottság. Örülők, hogy végig tudták mondani, — mondja Beck Sándorné. — Páncél Zoltánné egy szót sem szól az egész szünetben. Schmidt Árpádné ajkai körül még mindig ott játszik a sirás. Még csak Beck Ilonkát fogják kihallgatni a szünet után és azután elűnt megint, feledésbe merül a három izsáki véres utolsó éjszakája. Csak ez a három asszony nem fogja soha elfelejteni, akiknek tanúságot kellett tenniük a gyászurol, akiknek férjét a tárgyaláson is gyászolták és akiket könyörtelenül — most — a karszabály...

Üldözö hadjárat a magyar zsidó iskolák ellen

(A „liberális” kormány legújabb intézkedése.)

Az Országos Zsidó Tanítóegyesület idei közgyűlésének végén nagyérdekű esemény jutott napvilágra. Ez a közgyűlés különben is érdekes volt amiatt is, hogy ez negyvenöt év óta az első közgyűlés, melyen a kultuszminister nem képviseltette magát.

Negyvenöt év alatt mindig egy államtitkár, vagy miniszteri tanácsos, vagy legalább tanfelügyelő jelent meg a magyar zsidó tanítóság parlamentjén, hogy megköszönje nekik a nemzet érdekében véghezvitt nagy munkájukat. A mostani liberális kultuszminister szakított e káros szokással. Ő nem képviseltette magát...

Kedd délután, a közgyűlés vége előtt, szólásra jelentkezett Szabó Adolf, a nagynevű jászberényi zsidó igazgató-tanító. Mint előadó jelentette, hogy

katasztrófa fenyegeti Csonka-Magyarország kétszáz zsidó iskoláját.

A kultuskormány ugyanis a legközelebbi hónapokban be akarja szüntetni a zsidó tanítók államsegélyét és emiatt a hitközségek többé nem tudják fenntartani iskoláikat. Államsegélyt a tanítók csak bizonyos számú növendék mellett kapnak és az ürügy erre az intézkedésre az, hogy egyes kisebb zsidó iskolákba nagy számmal járnak keresztény gyermekek és most a kultuskormány a keresztény gyermekek számát leszámítja a törvény által megkívánt növendékszámából. A cél tehát kettős: 1. a keresztény gyermekek ne járjanak zsidó iskolákba és 2. a zsidó iskolák fennállása anyagilag tétessék lehetetlenné. Szabó Adolf az izgalomtól remegő hangon hívta fel a zsidó tanítóságot az önvédelmi küzdelemre.

Biró Samu, Wolffék által elbocsátott igazgató megrendítő szavai után egy szabolcsmegyei tanító jelentette, hogy náluk

az üldözés már megkezdődött.

Tiszadobon és Tiszafüreden a zsidó tanító államsegélyét hirtelen visszavonták. Egy vasmegyei tanító pedig jelentette, hogy a tanfelügyelő meglátogatta iskoláját és

kérdőre vonta, miért járnak oda keresztény gyermekek?

„Mi nem vadászunk keresztény gyermekekre, azok önként jelentkeznek nálunk, mert miénk a legjobb iskola; a járásbíró gyermekei is idejárnak,” felelte a zsidó tanító, mire a tanfelügyelő jelezte, hogy ez a helyzet meg fog változni.

Bárd Rezső nagy izgalom közben jelentette, hogy a tanfelügyelők ujjfajta kérdőíveket küldtek szét a zsidó iskolákba, melyekben — az eddigi szokástól eltérően — azt kérdezik, hogy hány a zsidó és hány a keresztény növendék?

A közgyűlés Szabolcsi Lajos dr. viharos helyesléssel fogadott beszéde után elhatározta, hogy a zsidóság politikai vezetői útján harcot kezd ez ellen a legújabb üldözés ellen, mely gyökerében támadja meg az ország büszkeségeit és a nemzeti kultúra támaszait: a zsidó iskolákat.

★

Wlassics Gyula báró büszkén jelentette ki kultuszminister korában, hogy ő zsidó iskolába járt, ott tanult meg magyarul érezni, gondolkodni!

A mai kultuszminister el akarja törölni a zsidó iskolákat...

Hohó!

Peidl Gyula, felolvasván a szociáldemokratapárti deklarációját, követelte a belső béke és rend érdekében a teljes tanulási szabadságot és lehetőséget s követelte a numerus clausus eltörlését. Amikor beszédének ehhez a pontjához érkezett, az egységes párt felkiáltott: Hohó! Kiss Menyhért, Budavári költőháza, pedig megkérdezte, hogy miért jój ez a munkásságnak? Podmaniczky Endre báró, Tisza István barátja pedig egy tartalékos őrnagyhoz illő határozottsággal jelentette ki, hogy: a munkásságnak ehhez semmi köze sincs! És magyarázatul hozzátette, hogy a magyarokat úgy sem zárják ki. Csak az izéket. A jelenet Mozart legszebb operájának egy jelenetét idézte az eszünkbe, a Varázsfuvoltát. E destruktív, szabadkőműves vonatkozásokkal telítődött opera hőse, bolyongásai közben egy ódon palota elé érkezik. A kert elhagyatott, a kapu néma, örnek nyoma sincs. Az ifju már a kilincsre akarja tenni kezét, hogy belépjen, amikor a sülyesztőből hirtelen feltűnik két jeggyveres, s álrúhás alak s elállja az útját. Bolyongásunk közben, ime, ismét elérkeztünk az antiszemitizmusnak még Istóczy és Verhovai által létesített parkjához, a kinok kertjébe, ahol a gyűlölet mérges virágai fakadtak. Az összeomlás rossz szellemei ebbe a kertbe varázsozták az egyes temeknek egykor mindenki számára nyílt kapuját s tiszteletreméltó palotáját, amelyet azonban három esztendő óta megközelíteni sehoggy, vagy csak ezen a kerten keresztül lehetett. Elérkeztünk a park kapujához. A kapu mellett nem láttunk sem álrúhásokat, sem felclóttlen kis koruakat, a kert néma volt, üres, már azt hittük: a szegény zsidó diákokat újra befogadják, ha megkopogtatják kapukat. Mikor azonban a kilincsre akarjuk tenni kezünk: ime, a sülyesztőből előtűnik terem két gyűlölettel felfegyverzett alak, báró Podmaniczky Endre és Kiss Menyhért — méltóan egymásra — s azt mondja: Hohó! A bágyadt virágok ismét fölemeik fejüket, mérges illatuk megcsapja az arcot s a mérgezett kutak mélyéről a gyűlölet izgató és rothasztó gőze száll fel. A gyűlölet átkos parkja csak alszik, nem hervadt el s a kapuját gondosan őrzik Kiss Menyhért és Podmaniczky Endre báró, valamint az egységes párt, a liberális Bethlen István liberális pártja, amelyre annyi vidéki zsidó szavazott egy jobb jövő reményében.

Bethlen és a felekezeti béke

Irta: Szatmári Mór.

Az indenmitási vita preludiumát Bethlen István miniszterelnök adta elő. Változatos muzsika volt, melyben az „egységes” többség különféle árnyalatai mind megtalálhatták a nekik tetsző hangokat. A társadalmi és felekezeti békét úgy állította oda a nemzetgyűlés figyelme elé, mint a konszolidáció és a termelő munka föltételét, mint a nemzeti regenerálódás alapját. Helyesen!

És mi mégis: valami mély keserőséggel hallgattuk a felekezeti béke eszményének dicőitását a miniszterelnöktől, mert úgy éreztük és úgy érezheti minden elfogulatlan figyelő, hogy amikor Bethlen István felhívást intézett a felekezetekhez, kérve azokat, támogassák őt a felekezeti béke megteremtésében, ennél a felhívásnál nem gondolt a zsidóságra is. Te remtő jó Isten! Hiszen a felekezeti gyűlölet rombolásait, a tajtékzó szenvedélyek vad kirohanásait és hatalmi üldözés rettenetességeit épp a zsidók szenvedték. A zsidók azok, akik áhitatos vágyakozással sóhajtanak a felekezeti béke után, melynek hiányát ők érezték oly keservesen, mert velők szemben szabadosságot kaptak minden kegyetlenség, az indulatok és szenvedélyek min-

Lyoni szelymek, angol gypszszobrok, francia granadinek és baptisták tal-

◆ ◆ **lamos olcsó árak mellett.** ◆ ◆

Szöllősi és Kálmán

szelym- és szoboralkotók.

Budapest, VI., Rákóczi út 12. (Kálvária-szobor)

Nem elfajulása. Azok után, amiket Bethlen István a választási mozgalmak rendjén az ország több városában hangoztatott, a magyar zsidóság csakugyan azt várta, hogy ha a nemzetgyűlés összeül, s a kormány rekonstruálódik, programjában helyet talál a nemes és nemzeti demokratikus szabadelvűség az oly rettenetesen meggyötört magyar zsidósággal szemben. De csalódott. Bethlen István amikor a felekezeti béke szükségét hangoztatta, nem kifejezetten ugyan, de csak a keresztény felekezetre gondolt, úgy, amint Vass József, kortesutján kifejezetten is csak a keresztény felekezetek közt való békesség apostolaként szónokolt a választótömegek előtt.

Ha Bethlen Istvánnak a felekezetekhez intézett ünnepies felhívása a zsidóknak is szólana, ez nem maradhatott volna kétséges valami se mi előttünk, se a nemzetgyűlés előtt, különösen pedig nem a kormánypárt előtt. Ha Bethlen István a zsidóságot is bele akarná vonni a felekezeti trenga deibe, akkor talált volna legalább egy hangot, egyetlen ígét a meggyötört zsidóság lelkének megnyugtására. Akkor talált volna módot arra, hogy reményt fakasszon a zsidóság szívében a gyűlölet rendszerének megváltoztatására és a szenvedett sérelmek orvoslására. Ha a kormány a zsidóságot is cselekvő tényezőnek óhajtaná a felekezeti béke megalkotásában, akkor ezt meg is kellett volna mondania világosan, de akkor a kormányelnöknek arra való kérését is ki kellett volna jelentenie, hogy véget vet a kurzus rendszerének, mely egyedül csak a zsidók üldözésében, anyagi és erkölcsi károsításában, megrágalmazásában és igazságtalan elítélésében, a zsidó vagyon és zsidó élet szabad prédára bocsátásában, szóval: a fanatikus antiszemitizmus gyakorlati alkalmazásában látta a nemzetmentő gondolatot és módot. Akkor legalább sejtetnie kellett volna a miniszterelnöknek azt, hogy a zsidóság ellen elkövetett bűnöket megtorolni igyekeznek, s a jövőben az ily bűnök elkövetését egész hatalmának és tekintélyének mérlegbevetésével megakadályozni törekszik.

A magyar zsidóság keserű csalódottsággal érti meg Bethlen István programbeszédéből, hogy rá csak mint negatívumra gondol, s a zsidósággal szemben való békességet legföljebb úgy értelmezi, hogy elfogadja tőle áldozatokat, de nem részesíti a polgári jogegyenlőség áldásaiban úgy, ahogy a demokratikus szabadelvűség megköveteli. Hogyan képzelhető felekezeti béke a zsidósággal szemben, mikor ez már most is vonaglik a korbácsütésektől, mikor lelke még tele van az elszennvedett keserűségekkel, mikor még teljes érvényben vannak vele szemben a jogfosztó és megalázó intézkedések, mikor az ellene elkövetett rettenetes bűnök büntetlenül maradtak, mikor a ráért csapások nyomán támadt sebek még véreznek és ezekből a nyílt sebekből még jajongó sirás zokog, vagy a megtorlás jogos követelése hangzik?

Mi volt a célja a különítménynek?

Az orgoványi rablógyilkosok perének főtárgyalóján Zbona János és az egyik védőügyvéd: Cziáky dr. között a következő párbeszéd folyt le:

Cziáky dr. védő: Mi volt a célja annak a különítménynek, amelyben maguk szolgálatot teljesítettek?

Zbona: Annak a különítménynek a magyarság s a keresztény élet visszaállítása volt a célja...

Ezzel szemben áll az a néhány száz adat, amelyet a Duna-tiszaközi egészsérfiak különítményének céljáról, eszközeiről és működéséről az Egyenlőség-hez juttattak és melyeket lapunkból a cenzura állandóan törölt. Ezekből némiképen mást lehet kiolvasni a hősök különítményének céljáról, mint amiket Zbona vallott.

Beszéljenek maguk az adatok:

Cél: a zsidók kiirtása

(Kiskunmajsa jelentés 1920 május)

Már néhány hete tartanak két-három naponként, népgyűlést Kecskemétre Kiskunmajsára rándult különítmények,

Az összejevetelek állandó tárgya: a zsidók kiirtása.

A szónokok így beszélnek a hallgatósághoz:

— Minden ellenséget legyőztek, cseh, román, szerb, csak a zsidókkal nem tudjátok végezni? Vigyázzatok ki őket a határ szélére és irtátok ki még a magját is.

Május 24-én is ily népgyűlés volt, mely után a keresztelt csöcselék több helyen betörte a zsidók ablakait. Ugyanaznap Sugár Ferenc kereskedőt verték meg és megigértették vele, hogy elutazik és nem jön többet vissza. Sugár ugy őszre volt törve, hogy a kocsi fől kellett tenni, hogy elutazzék. Ugyanaznap megverték Neumann Hermann cipészt is.

Cél: az Ébredő Magyarok Egyesületének megalakítása (Alsónémeti-i jelentés 1920 május)

1920 május 12-én Alsónémetibe érkeztek a különítménynek a tagjai.

Oly célból érkeztek, hogy az Ébredő Magyarok egyesületét megalakítsák.

Szónokuk a déli órákban történt beszédében állítólag kijelentette, hogy a zsidókat bántani szabad, butoruk rongálása azonban büntetendő.

Egy kereskedőt, aki gyökeret akart venni kefekötés céljából, a Tresnyák-féle vendéglő udvarán irtózatosan megverték. 13-án d. u. újra eljöttek, hogy d. u. gyűlést tartsanak.

Cél: megkorbácsolni azokat a zsidókat, akiknek keresztény haragosaik vannak.

(Pásztói jelentés 1920 április)

Pásztóra (Heves m.) ápr. 7-ike körül érkezett a különítmény, mely mindjárt megérkezése után a nyílt utcán talált zsidókat megkorbácsolta a helyszínen. Ezután kidoboltatták, hogy akinek valami panasza van, az forduljon hozzájuk. Zsidó persze nem tett panaszt, s a keresztények közül is csak azok, kiknek volt valami zsidó haragosa. Az így följelentett zsidót bevitték a városház udvarára, s ott 20—25 korbácsütést mértek rá.

Egy Szabó nevű keresztény borbély két hónappal ezelőtt megverte Schlamovitsné nevű zsidó asszonyt. A nő férjének följelentésére a borbélyt 2000 K pénzbírságra büntették meg. Most a borbély följelentette a fönti különítménynél Schlamovitsot, aki ötven korbácsütést kapott és azonkívül jelentkeznie kell naponta kétszer a különítménynél.

Weisz Ferenc fűszerkereskedő egy Beregszász nevű keresztény családdal valami összeszólalkozás miatt haragban volt. E család följelentésére Weisz ötven korbácsütést kapott.

Cél: a nádas

(Egy izsáki kereskedő esete)

Október 3-án személyesen mentem le Izsákra, miután a helyzet úgy állt, hogy haza lehetne menni, a lakásomon lévő dolgokat el akartam hozni. Délben érkeztem Izsákra, aznap dolgomat nem tudtam elvégezni, ott aludni nem akartam, estefelé az állomáson várva a vonatot, egyszerre befogják a szememet és fejbevágnak. A meglepetéstől szólni nem tudtam, engem elcipelnek a közeli nádasba: Kállai Gábor, Rankasz János, Fekete Árpád a földre teperve, bottal a fejem 8—10 helyen beverték és az egész testemet összeverték. Kértem őket, ne bántsanak, de annál jobban ütöttek. Én egy pillanatra átgondoltam a helyzetet, hogy ezek agyon akarnak verni. Szímuláltam, hogy meghaltam és akkor abbahagyták a verést. Ezek után pénztárcám 27 ezer koronával magukhoz vették, a nádasban vérbefagyva otthagytak és csak órák múlva tudtam onnét elvándorolni.

Cél: elhurcolás.

1920 május 28-án, pénteken este 1/2 12 órakor három különítményi tag rohanta meg Szalkszentmártonban Rotter Elek lakását, közölvén vele, hogy ezennel le van tartóztatva és őket követni köteles. Felesége és gyermekei, köztük egy 8 éves, térdénállva könyörögtek kegyelemért, de hiába. Erre Rotter Juliska a szomszédhoz futott segítséget kérni.

A fegyveresek — kik állításuk szerint egy különítmény tagjai — 30.000 K ellenében késznek nyilatkoztak a letartóztatástól való elállásra.

Mint hogy a család összvagyon 8000 K volt, amit a mondott célra átadtak, az arányával együtt a 3000 K-t is elvették. Azóta nyoma veszett.

A bíróság most dönti el, mi volt a különítmény célja. Vagy, ha a bíróság nem, akkor a nádas utókor.

Szabolcsi Miksa sirkövének felavatása.

A nap sugárcévéi ragyogó glóriát fonnak a temető első parcellájára. A nagy mezőben három sir domborul, velük szemben a mult nemzedék nagy nevei sorakoznak egymás mellett. Felejthetetlenül nagy, halhatatlan emlékü emberek hült tetemeit takarja a három sir: *Agat Adolf, Szabolcsi Miksa és Schweitzer* altábornagy nyugszanak örök békeségben egymás mellett. A felejthetetlen harcos, a recepció bajnoka, a zsidó érdekek lángoló lelkeségű vezére sirján ma avatják föl az emlékkövet. Sötét, méltóságteljes, komoly, román-stílusú oszlopok közé foglalt hatalmas márványtábla az emlékmű, a tetején urna, az örök halhatatlanság kifejezője, örökzöldek és későtavaszi virágok teszik színessé a magasra domborodó sirhalmot. A márványemléken mindent kifejezően néhány szó mondja el, kit takar a sirhalom. Ott a név: *Szabolcsi Miksa*, s alatta e szavak:

**Tanítómesterének és Harcosának
emelte**

Nagymagyarország hálás zsidósága.

Szabolcsi Miksa sirkövét a Pesti Izraelita Hitközség és a Pesti Chevra Kadisa nagy ünnepség rendezésével avatja föl és adja át a zsidóságnak. Csütörtök délben tizenkét órakor kezdődnek az avató ünnep, de már jóval előbb összegyűlnek, akik megjelenésükkel akarják kifejezni hódolatukat és kegyeletüket a felejthetetlen mester, Szabolcsi Miksa iránt. Csoportokban jönnek a művészet, tudomány, irodalom, a zsidó közélet kitűnősegei.

Az első között jelennek meg a hitközség képviselői: Lederer Sándor elnökhelyettes, Eulenberg Salamon udvari tanácsos, Grauer Vilmos dr., Wertheimer Adolf, Ledermann Mór előjárók, velük jönnek a Chevra Kadisa küldöttei Adler Gyula, Arányi Ignác, Endrei Henrik dr. főtitkár. Jobbról és balról is érkeznek. Egy csoportban közelednek Vázsonyi Vilmos, Sándor Pál, Pakots József és dr. Fábán Béla nemzetgy. képviselők. Már egész sokaság van a sir körül. Az egyik oldalon a rabbik ünnepi feketéje mutatkozik. Egy csoportban állanak: Blau Lajos dr., a rabbiszeminárium rektora, Hevesi Simon, Adler Illés, Kiss Arnold budai, Feldmann József ceglédi, dr. Hevesi Ferenc, Farkas József, Weiss Sámuel, Schreiber Ignác obudai főrabbi és Herschkovits a Sasz Chevra főrabbi. Újabb csoport érkezik, a tudományos életet méltóan képviselik. Munkácsi Bernát és Bánóczy József, a Magyar Tudományos Akadémia tagjai, Mahler Ede egyetemi tanár, Sebestyén Károly dr. főiskolai professzor. Utánuk jönnek a művészek: Gál Gyula, Gellért Lajos, Somlár Zsigmond színészek, Magyar-Mannheimer Gusztáv és Lakos Alfréd festők. A zsidó jótékonyági intézmények is elküldötték képviselőiket: Hevesi Simonné, Grünfeld Miksané, Adler Illésné képviselik a VII. kerületi nőegyletet, Fellner Leoné az V. kerületi nőegyletet, a nagy nőegylet főtitkárát, Kajári Lászlót küldötte el. Százakra megy már a jelenlevők száma. Föl se lehet jegyezni mindenkit. A tömegből ott látjuk még a zsidó közélet tagjai közül a következőket: Az Országos Irodát Mezey Ferenc kir. tanácsos, az izr. szünidei gyermektelepet dr. Glass Izor kir. tanácsos képviselik. A különböző templomkörzetek képviselőiben dr. Fellner Leó az V. ker. templomkörzet, Munkácsi Noémi, a zsidó leányegyletek képviselőiben, Pintér Gyula az abonyi hitközség elnöke. Ott volt Déri Ferenc v. alpolgármester, Vita Emil v. főv. tanácsnok, dr. Wilhelm Adolf, Arányi Ignác kir. tanácsos. Széll Mihály kisvárdai földbirtokos, Zahler Emilné, Löw Sándorné, Nádas Lipót, Rosenberg I. Lipót, dr. Berényi Sándor.

A sir előtt szószék áll, jobbra attól helyezkedik el a templomi énekhar Lázarus főkantórral az élén. Balra állanak a család tagjai. Csak Szabolcsi Lajos dr., a felesége és özvegy dr. Fleischmann Sándorné teszik a családot. A második fiu, Szabolcsi Bénes nincs jelen, ő egy külföldi diákszobából gondol arra, hogy apja emlékművét kegyeletos ünnep keretében avatják föl. Szabolcsi Miksa kisebbik fia számára nincs hely a magyar egyetemeken, a numerus clausus előlde. Most Lipcsében tanul és dolgozik, hogy méltó legyen apja nagy nevéhez.

Adler főrabbi beszéde.

Az énekhar zsoltárba kezd. A hangok föl szállanak az égbe, magasztalni Isten nevét. Azután Adler Illés főrabbi lép a szószékre. Meleg, szép hangja reáriket a megilletődéstől:

— Az alatt a szomorú hét esztendő alatt, — mondja, — seba sene horpos, hét inséges esztendő alatt amióta eltávoztál közülünk, Szabolcsi Miksa, sokszor bolyongtam a sirkörthöz és bolyongásaim közben gondolatom mindig a te sirhantodhoz tapadt. Ugy tetézett nekem, hogy a te lelked most is vezet bennünket halálod után, mint ahogy vezetted bennünket életedben. A te hitveddel, zsidó önértéssel, a te tüszeddel, a te hűséggeddel, a te magyarsággeddel. Ez a hit, ez világít, melegít ma is, ez a hit, ez a magyarság, amelyre te tanítottál bennünket, emelte ezt a sirhalmot is színesen. Szabolcsi Miksa az ő hűségével, harcolásával érdemelte

él a mi lelkünkben, él a magyar zsidóság történetében. Ez a siremlék, amelyet a zsidó szeretet emelt, tanuja nemcsak az ő nagysága, hanem az egész élő, eleven, dolgozó, melegszívű magyar zsidóságnak, amelyet ő nevelt azzá, ami. Szabolcsi Miksa eszméje él a zsidó lelkünkben, az ő glóriájának örök ragyogása él mindnyájunkban, megmaradt arany tolla, amelyet nálánál nem kisebb lelkesedéssel és eredménnyel kezel a fia, védi a zsidóságot a hamis vádak, a türelmetlenségek, a jogtiprás ellen.

Ez a kö hirdeteti Szabolcsi Miksa hűségét, azt a nagy szeretetet, amelyet ő igaz szívvvel, meleg lelkesedéssel pártolt, támogatta, istápolta, lelkesítette a zsidóságot és hirdeti azt, hogy Szabolcsi Miksa igazán a magyar zsidóság tanítómestere volt. Hirdeti, hogy ő volt uttörője, kigondolója, megszervezője a magyar zsidó sajtónak, a magyar zsidó újságírásnak, amely előtte csak becsületes akarás, csak szárnypróbálgatás volt. Őt áhította tette zsidó íróvá. Az áhitat, a lelkesedés ültette őt az frásztalához. Valahányszor én életemben Szabolcsi Miksát dolgozni láttam, pedig nagyon sokszor láttam, mindig úgy éreztem, hogy irás közben az ő lelke felemelkedik az eszme, a hit, a dicsőség csillagmagasságába és úgy jön vissza, hogy azután bennünket oktasson. Eszembe jutott a bibliai idézet arról a *lajtorjáról, amely a földön van, a vége belenyulik az égbe*. Amikor Szabolcsi Miksát dolgozni láttam, sőt ma még jobban úgy érzem, hogy maga Szabolcsi Miksa az a *lajtorja, amely itt jár, itt él közöttünk és hirdeti a maga lelke nagyságával a maga igazságát*. Szabolcsi Miksa nem tartozott azok közé az újságírók közé, akik aranyat akarnak szerezni, ő lemondott, nélkülözött, szegény volt, csak azért, hogy az ő újságját, a zsidóságnak ezt a hatalmas orgánumát fenntarthassa, erősíthesse. Azért, hogy azt az árvát, akit ő nevelt, ezt az árva zsidóságot férfivá, nemessé nevelje. „*Ezéhu hamegaddél jeszaumoh beszoch bészau: ze Mordechaj hajehudi*”. Szabolcsi Miksa munkája, lelkesedése, magyarsága, zsidósága adott erőt nekünk és ihletet.

A midras mondja, hogy „*Mózes tollában tintacsepp maradt, ettől sugárzott a Mester arca*”. Szabolcsi tollában ottmaradt halála után a *büvös tintacsepp*, szellemi öröksége, és fia apja művét méltóan folytatja számunkra. Igenis „*Mina jin hoju lau karné hod, midé jau senisor bekulmosz hazahov aser lau*.” Honnét kapta a glóriát a homlokára? Abból a téntából, amelyet a tollában hagyott, s amellyel a fia írja meg hétről-hétre a zsidóság védőbeszédjeit, a zsidóság vádbeszédeit, a gyűlölet, széthúzás, a honrontás ellen; a zsidóság eszméit, a gyöngyszemeit és költészetét... És innen ragyog ma is Szabolcsi Miksa dicsősége...

Amidőn Sámuel rabbi meghalt, sirjára helyezték diszül, ékül, elismerésül a kulcsát és a könyvét. Mi is mielőtt elmennénk innét a kulcsodat helyezzük ide, amellyel a zsidó házakat, a zsidó sziveket nyitottad meg; amellyel megnyitottad a törvényhozás házáat a törvényhozók szívére. És ide tesszük nem a könyvedet, hanem nyalábos testes könyvednek is értékesebb újságodat — az *Egyenlőség*edet. És mert a hajdankor férfiai kimentek Mordecheus sirjára és lekiáltották hozzá: „*Kelj föl testvérünk, mesterünk és harcolj velünk*.” Mi leszölünk hozzád testvérünk, vezérünk Mordecheus, bántanak bennünket, támadják vívmányaidat, gyűlölet csákányvasával döngetik építményeidet. Jer, harcolj, jer, védelmezz. És ő, kikel a sirjából és ha látni fogtok lelkesedést zsidó írókban, iskolákban templomokban: *Ez Szabolcsi Miksa*; ha látni fogtok áldozatkésztséget a kultura oltárain: *Ez Szabolcsi*; ha látni fogtok egy fehér alakot a testvérek között lelkesítve: *Ez Szabolcsi*.

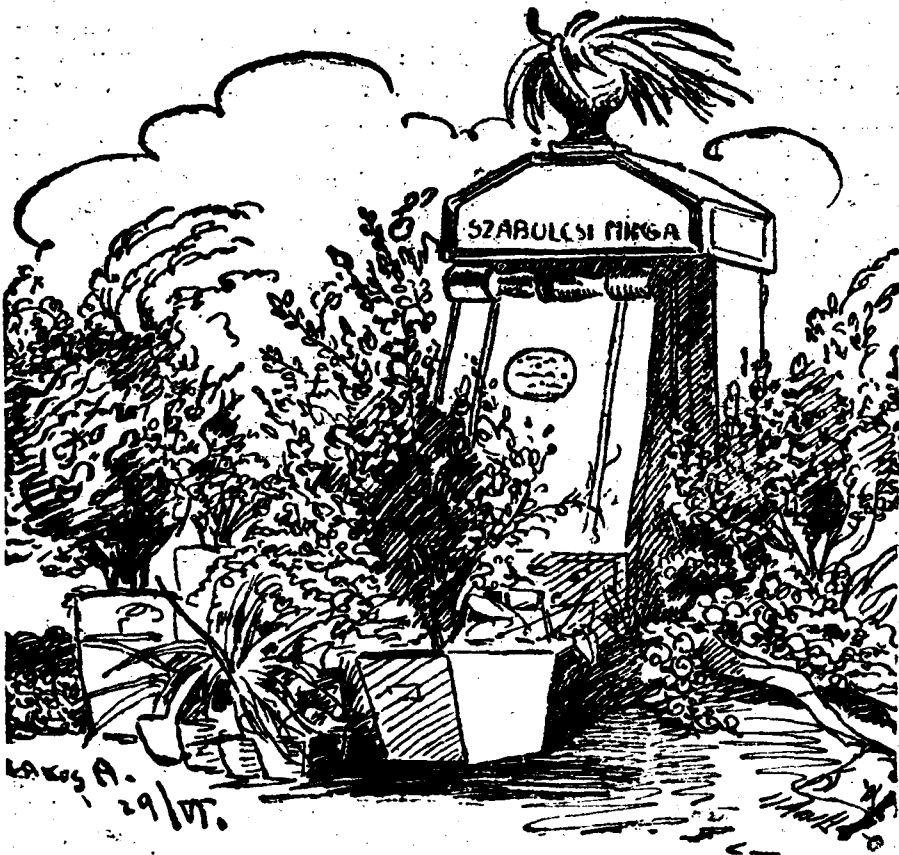
Főmészünk az égre és lelkünk előtt megnyílik az ég kárpitja, egy szent sereget látunk, harcosok, mártírok, szenvedők seregét, közöttük egy fénylő, homlokuk alak: *Es Szabolcsi Miksa*, követő véreidre, testvéri barátom, Szabolcsi Miksa!

Az Isten vigyázzon sírodra, kövedre, te pedig vigyázz közdő, követő véreidre, testvéri barátom, Szabolcsi Miksa!

A hitközség elnöke átadja a sirkövet

A színekben kánpok ülnak. A főrabbi bevégezte a Lederer Sándor dr. elnökhelyettes lap a szószék alá. Most halottak, azaz pártisan szól!

„Szabolcsi Miksa síremlékénél állunk és megprezzen lel-
künk hurja: hála nekünk imájával fordulunk Istenhez, hogy őt
nekünk adta és szívünk könnyes imájával a Mindenhatóhoz,
hogy oly korán elszólította tőlünk. Mily igazak e síremlékre
vésett szavak: Tanítómesterünk, harcosunk voltál. Tanítónk
voltál. Nagy-Magyarország zsidósága emberöltőkön át a
Te tanításod, oktatásod, buzdításod lelkesítéséből ébredt és
támadt alkotó és teremő öntudatra, nemzedékeket neveltél
büszke zsidó önértetre, a Te iskoládból kerültek ki a ve-
zérek és közkatona, és a magyar zsidóság aranykorának
fény sugarai a Te áldott emléked dicső szoruját képezik.
Harcosunk voltál. Nemcsak tanítottál bennünket önértetre
és öntudatra, de Te magad is harcosunk voltál, első az
első között, amidőn a magyar zsidóság polgári és vallási
jogainak kiküzdéséért kellett harcolni és rettentetlen har-
cosunk, amidőn a vérvád gyalázatos rágalmai ellen kellett
küzdeni. Oh mily igazak e kőbe vésett szavak: nagy tanító-
mesterünk, halhatatlan harcosunk voltál. Tőled tanultuk a
zsidóság magasztosan szép etikáját, Tőled tanultuk a haza-
szeretettel párosult hithűséget, Tőled tanultuk, hogy magyar
hazánknak egyenjogú polgárai, jogainkból nem engedünk és

Tőled tanultuk, hogy győzünk, mert a mi fegyverünk az
igazság, várunk és erősségünk az Isten. Legyen emléked
áldott. Itt hódolunk Előtted a Pesti Izr. Hitközség a maga
nagy, erős, hatalmas egységében és velünk minden magyar
zsidó, itt hódolunk Előtted soha meg nem szűnő hálaikkal,
Istenbe vetett hitünkkel, ... nagyságunkban megtörve, büsz-
keségünkben megtépve... oh, mily kegyeltje voltál Istennek,
hogy ezt nem kellett megérned... nagy, erős, hatalmas,
reményekben gazdag volt a haza, amidőn Isten elszólította
tőlünk és most itt, a zsidó hősök e végtelen sírkertjében, a
haza védelmében elesett magyar zsidó katonák ezer és ezer
sírján gyászoljuk hazánk szomorú végzetét, jogaink szikla-
várában biztos, munkánkban szabad, magyarságunkban
szent és sérthetetlen voltunk mi magyar zsidók, amidőn Te
tőlünk Istenhez költöztél és ma, itt, az emberi elvetemültség
ártatlan vértanuinak sirjaiból hangzik az égbekiáltó vád...
Mi pedig itt e síremlék előtt tesszük a fogadalmat, miként
Te, Szabolcsi Miksa tanítottad: magyarok vagyunk és áld-
jon vagy verjen sors keze, kezünk munkája, szívünk imája
hazánk boldogságát szolgálja, magyarok vagyunk, e haza
szent rögéhez épp annyi jogunk van, mint bárkinek e hazá-
ban és nincs erőszak és vész, amely hazaszeretetünkben
megingathatna, nincs az a földi hatalom, amely magyarsá-
gunkkal egybeforrott jogaink feladására bírhatna. E szent
fogadalommal adom át e síremléket Chevra Kadisánknak.
Mester! Emléked mindig áldott marad közöttünk.

A síremléket Endrei Henrik dr., a Chevra Kadisa főút-
kára veszi át.

— A Pesti Chevra Kadisa előjárósága nevében — ug-
yond — mély megilletődéssel veszem át e síremléket, me-
lyet a magyar zsidóság hála és a soha el nem muló gyer-
meki kegyelet és szeretet emelt Neked, Szabolcsi Miksa;
Neked, ki egy életen keresztül küzdöttél a magyar zsidóság
jogaiért, Neked, ki egy életen keresztül tanítottál, tanítottál!

Mester! kegyeletos lélekkel vesszük át sírodat és a sze-
retet emelte eme síremléket azzal az ígérettel, hogy azt
emlékeddel együtt hűséges kegyelettel és szeretettel fogjuk
ápolni és gondozni.

Vázsonyi Vilmos beszéde

A szószerk elé Vázsonyi Vilmos lép. A kör szűkebbre
szorul a sir körül, mindenki hallani akarja a zsidóság vezé-
rét. A meghatottságtól remeg a hangja.

— Az Egyenlőség régi munkatársai nevében — mondja
— akarok néhány szót szentelni emlékének. Mi, amikor
munkatársakul szegődtünk, csupa fiatal emberek voltunk,
tűzzel, lelkesedéssel. Szabolcsi Miksa volt a mi tanítónk. Ő
vigyázott, őrködött. Ha valahol látott zsidó vallású fiatal em-
bert a magyar közélet, a magyar irodalom terén, magához
vonzotta, beleoltotta a zsidó vallásos érzést. Így gyűlt Sza-
bolcsi Miksa köré egész sereg magyar zsidó fiatal ember, a
fiatal magyar zsidó tehetségek egész sora. És Szabolcsi ör-
kődött felettünk, tanított bennünket, szinte játszva ismerte-
tett meg bennünket a zsidó tudással, oltotta belénk a zsidó
önérzetet. Igazi atyai tanítómesterünk volt. Az a közönség,
amely a mi írásainkat olvasta, nem is tudta, hogy mi nem
vagyunk tanítók, mi is csak tanítványok vagyunk.

Amikor én Szabolcsi Miksát megismertem, amikor tőle
tanulni kezdtem, ő már mögöttem volt egy nagy küzdelemnek.
Már túl volt Tiszaeszláron, amely az ő szomorú napjaival
igazán rettenetes küzdelem volt. Ebben a küzdelemben Sza-
bolcsi Miksa hatalmas lelkesedéssel, hatalmas tudással, ál-
landó életveszedelemben vette ki osztályrészét az első so-
rokban. Nagy munkáját siker koronázta. Megérte a nagy
elégtételt. Elvonultak a sötét fellegek, Magyarországon ismét
kisütött a szabadelvűség napja. Az ő lelkesedése, küzdelme
készítette elő a zsidó vallású magyar polgárok iránti szere-
tetet. Az ő érdeme a kezdeményezés. Törhetetlen volt az ő
magyarsága éppen úgy, mint zsidó hithűsége. Mint igaz ma-
gyar hazafi küzdött mindenkor azok ellen, akik a gettóban
mást láttak, mint lélekemelő, felemelő emléket. Igaz magyar
volt, egyúttal hirdetője az igazi zsidó önértetnek, amely a
magyar zsidó vallású polgárok jogai tekintetében alkut nem
ismert, küzdött a gyávák, a megalkuvók ellen. Megtestesi-
tője volt az igazi magyar zsidónak, típusa annak, milyennek
kell lennie a magyar zsidó polgárnak. Büszkén vallotta ma-
gát magyarnak és zsidónak, igazi magyar hazafi volt, együt-
tal igazi, önértetes zsidó, aki meg nem alkudott. Át volt
hatva magyar hazafias érzéssel, zsidó vallásossággal, de nem
türelmetlenséggel. Küzdött a recepcióért, küzdött azért, hogy
a jogegyenlőség ne legyen írott malaszt, de valóság. Küz-
delmét siker koronázta.

Ma, sajnos, Szabolcsi alkotásait megrontotta az idő. Az
emancipáció meg van tépázva, a recepció a törvény gunyjára
van csak törvénykönyvünkbe iktatva. Szabolcsi Miksa lelke
arra oktat most bennünket, hogy az ő tanaiért küzdjünk
tovább.

Második törekvése volt a zsidók szervezetségeért való
küzdelem. Ez a küzdelem folyik ma is az ő szellemében to-
vább. Az ő szelleme őrködik tovább is azon, hogy a bolyongó
Achasverus, a zsidóság végre nyugtot találjon, hogy végre
martírjainak sora le legyen zárva, hogy végre igazi jog-
egyenlőség legyen Magyarországon, hogy végre Izrael fiai
testvéries együttérzésben éljenek. Az ő szelleme él tovább és
tovább őrködik küzdelmünkön. Mi pedig bizunk az örökké
való Istenben, hogy Szabolcsi Miksa eszméi valóra válnak.
Szabolcsi Miksáé, aki kezdeményező volt olyan időkben,
amikor minden nehézség útjában állott, amikor a zsidó
sajtó nem jelentette azt a hatást és befolyást, amit ma, ami-
kor szegényes eszközökkel, szerényen hirdethette csak, nagy
fáradalmak útján a maga igazságát.

Szabolcsi Miksa nagy gazdagságot hagyott hátra. Nem
anyagiakban, de hátrahagyta az ő hatalmas szellemét. Ez a
nagy szellem nem maradhat hatás nélkül. Mi folytatjuk az
ő küzdelmét, küzdünk mindaddig, amíg az ő eszméi magyar
hazánk és a magyar zsidóság üdvére valóra nem válnak!

Mérő Jenő

Butorgyára, Budapest, VII., Rózsa-utca 22. sz.
Kizárólag elsőrendű butorok.

A két Mordecháj

Most, meghatottságnak mindenkit uraló hangulatában dr. Hevesi Simon főrabbi nemes alakja jelenik meg a színpadon. Legszebb beszédeinek egyikét mondja most el.

— Azt mondják, hogy hét év a történelmi idők távlatában nem elég az emberek, az eszmények igaz megismerésére. De hét esztendő mégis elegendő az igaz megvilágításra. A történelmi távlat az emlékek sok részét eltörli, az emberek alakja a történelmi távlatban vagy elmosódik, vagy nagyobb lesz, Szabolcsi Miksa a történelmi távlatból sem nem nagyobb, sem nem kisebb, mint volt életében. Az ő alakja ma is régi, legfeljebb tisztábban látjuk az ő nemes alakját, magasztos törekvéseit, mint láttuk életében. Történelmi távlatból is azt látom Szabolcsi Miksában, amit láttam életében: elmét, akaratot, tehetséget, érzést, szentséget. A maga igazán nagy, örökkön fennmaradó munkája mellett egész sorát nevelte fel Szabolcsi a tehetségeknek. Segített ő a gyöngye tehetségeknek is, mert a szíve végtelenül jó volt, de bensejében csak az igazi tehetségeket becsülte meg és nem azokat, akiket csak a feltűnni vágyás, csak a szerepelni akarás vitt körébe. Valójában az igazi tehetségeket gyűjtötte maga köré, ápolta, tanította, nevelte, becsülte a tehetséget, mert maga is tehetség volt, hivatott, kiváló ember, az elme, a szív, a tudás, az érzés minden ragyogásával felruházva. Ez volt Szabolcsi Miksa.

A Szentírás könyveiben olvasom, hogy az Isten megjelent Jób előtt, nem a viharban, hanem „hajának fodrai között.” Igenis, az agyvelőben jelenik meg az Isten, mert aki nek az agyvelőjében meg nem jelenik, annak nem jelenik meg tomboló viharban sem. Az isteni akarat megnyilatkozik nagy tettrekészségben, nagy isteni ihletben, akarásban. Szabolcsi Miksa olyan ható egyéniség, akinek életében, munkásságában az isteni gondviselés nyilvánkozott meg.

A világtörténelem az évezredek tülekedésnek eredménye állandóan az emberiség fejlődése. Ebben a fejlődésben mindig ott van a zsidóság tanának hatalmas érvényesülése.

Nem bocsátkozom én abba, testvéreim, hogy Szabolcsi Miksa érdemeit részletesen felsoroljam. Minden tényével, minden írásával egész életén keresztül bebizonyította, hogy Isten küldte őt misszióval miközben. Nem bocsátkozom érdemeinek méltatásába, csak soha el nem múló hálánkat fejezem ki iránta, aki egész életében az emberi jogokért, szabadságokért, haladásért, kultúráért küzdött. Érettünk, mindannyiunkért szenvedett, küzdött hosszú esztendőknél keresztül. Csak a háláérzés az, amelyet iránta mi magyar zsidók érzünk és kell, hogy érezzünk. Az egész magyar zsidóságnak, a Pesti izr. hitközségnek, számos nagyhivatású zsidó intézménynek, és azok sorában az Országos magyar zsidó közművelődési egyesületnek, az Országos izr. patronázs-egyesületnek, az Orsz. Rabbi-egyesületnek nevében — nem sorolhatom fel egyenként, csak azokat említem, amelyeknek nevében szólni jogom van — mondok hálás köszönetet Szabolcsi Miksának. Mindezek az intézmények tovább fognak haladni azon az úton, amit számukra Szabolcsi Miksa oly bámulatos nagyszerűséggel kijelölt.

Visszagondolok azonban családi emlékeim során elmúlt időkre. Az én apám, ki szintén Mordecháj volt, már tanuló korában mindig tudott. Ugyan Mordecháj jodá... Öreg tanítója, ha valami nehéz kérdés merült fel, mindig Mordechájra kerdete és „Mordecháj mindig tudott”. Mindig tudta, mi volt a szándéka a talmud bölcséinek. Ez a Mordecháj pedig, aki itt nyugszik, mindig tudta, hogy „mi történik.” Mindig tudta, mit tesznek, mire készülnek ellenségeink, mindig tudta, ha mi magunk követünk el tévelygésünkben valami hibát, mindig tudta, megérezte a veszélyt, ami a magyar zsidóságot fenyegette és mindig tudta, mit kell tenni. Tudta, mert Izrael egész szíve dobbant benne. Vajjon amit tudott az élő elme, megérezte a dobbanó szív: tudja-e a halott szív azt a rettenetes időt, ami ránszakadt? Vajjon az a szív, amely most némán pihen itt a sírban, hogyan reagált volna a mai rettenetes időkre, vajjon az ő lélegzetéből milyen gondolatok, milyen védekezések bontakoztak volna ki, ha ma még közöttünk lehetne?

Sajnos, ő már nincs közöttünk. De itt van közöttünk a ma. Hozzá szölok most. Két Mordecháj tekintetbe véve az apát, kedves testvérem, az én apám, a csöndes pap és a Zs. apád, a zsidó felekezeti lángelű harcosa, védője, irója. Amikor mondom én Neked, testvérem, itt e szent sír előtt, csöndes vészszóval, legyünk erősek a harcban, nekünk kell egyet folytatni a küzdelmet, a fűt a mi szenvedő zsidóságunkért, a sujtott magyar zsidóságért, a mi Istenünk tanaiért, a mi eszméért, amit minden oldalról ostromolnak.

Ezzel a testvéri fogadalommal áldom meg ezt a sírt, őrizze meg ez a kő Szabolcsi Miksa emlékét, ebből az emlékből pedig szálljon áldás ránk, szenvedő magyar hazánkra és az egész szenvedő magyar Izraelre.

Amén.

(A további beszédek jövő számunkban.)

Hogyan őriztem Scharf Mórict

(Visszaemlékezések a tiszacsulári pörre.)

Írta: Adler Simon, a lovag Wechselmann vakok intézete igazgatója.

Most, hogy e lapok hasábjain néhai mesterünknek, Szabolcsi Miksának „A szigeti tutajos titka” címen emlékezése jelennek meg, nem lesz talán időszerűtlen a nagy pörnek egyik kis, eddigelé ismeretlen epizódját feleleveníteni.

A nagy pör lezajlott. 1883. évi augusztus 3-án hirdették ki a vádlottakat felmentő ítéletet. Az oly hosszú rabságot elszenvedett ártatlan emberek szabadok lettek, visszatérhettek lakóhelyeikre. Csak Scharf Mórict, a koronatanu nem volt szabad, visszatartották hűségese őrizői a megyeházán és nem akarták szülőihez engedni. Eötvös Károlynak, Tisza Kálmán, akkori miniszterelnök és belügyminiszter segítségét kellett igénybe venni a fin kiszabadítására, ami az ítélet kihirdetése után való napon meg is történt. Az öreg Scharf családjával nem térhetett vissza Eszlárra, tehát Budapestre hozták. Augusztus 5-én érkeztek ide és a Kerepesi (Rákóczi)-út elején levő Fehér hattyu-szállóban kaptak lakást. Alig hogy Mórict megérkezésének híre elterjedt, ezrével tödultak oda a kíváncsiak, természetesen, mint mindig, úgy most is elsősorban a zavarosban halászni szerető csöcselék, mely aztán tüntetni kezdett. A tüntetés a régi módszer szerint folyt le: amerre a tüntetők elhaladtak, ott lámpa, ablak és kirakatüveg nem maradt épen. A rendőrség a tüntetést nem tudta elfojtani, katonai segítséget kellett tehát igénybe vennie. A város ostromállapotban volt. Ily körülmények között Scharfék nem maradhattak a város kellő közepén levő lakásukban. De hát hova menjenek, hol rejtőzzenek el a kíváncsiak elől? A kérdést dr. Mezey Ferenc, ki akkoriban, mint az izraeliták országos irodájának tisztviselője, ebben az ügyben sokat dolgozott, oldotta meg. Este ugyanis kocsira ültette a családot, keresztül-kasul kocsikázva velük a városban, a Városligetbe hajtatott, hol a kocsit elküldte és gyalog vezette őket az izraelita sikeknémák országos intézetébe, mely akkortáiban még meglehetősen kívül esett a városon. Szünidő lévén, az intézetben csak 5-6 sikeknéma volt, kiknek nem voltak hozzátartozói. Otthon volt az intézet akkori igazgatója, Grünberger Lipót és otthon voltam én, az új intézetnek akkor még fiatal tanárai közt a legfiatalabb, ki a szünidei felügyelet gyakorlásában éppen soros voltam. Nem mondhatnám, hogy valami nagy lelkesedéssel fogadtuk vendégeinket. Félő volt, — és nem teljesen alaptalanul, — hogy, ha a külvilág erről tudomásul szerez, megostromolja az intézetet. Elsősorban tehát

ELŐSZOBABUTOROK

könyvbeszerezések, gyermek- és leányszobabutorok nagy raktára. KOHN FULÓP asztalosmesternek, Budapest, VII., Rózsa-u. 20. Telefon: József 2-44.

arra nézve tettük meg az intézkedéseket, hogy a dolog titokban maradjon. Azután Mórictól átadták nekem, hogy 4—5 napig, míg Budapestről elvihetik, felügyeljek rá és foglalkozzam vele. Ettől fogva mindig mellettünk is volt, együtt sétáltunk a kertben, együtt étkeztünk és szobámban hált. Ez idő alatt, mint pedagógus, különösen, mint gyógypedagógus, nagy érdeklődéssel és behatóan foglalkoztam vele. Akkoriban az ujságok leírása és a tett vallomása után ítélve, látatlanban mindenki *abnormális* gyermeknek tartotta. Nagyban készüldtem tehát arra, hogy mily szellemi abnormalitást fogok rajta észlelhetni és megállapítani, de hát alaposan csalódtam.

Már első látásra konstatálhattam, hogy a fiún semmiféle szembeötlő eltérés nincs. Testileg eléggé fejlett, jóltáplált fiú volt, rendes arcvonásokkal. Hozzá lévén már akkor szokva az idegenekkel való közlekedéshez, bátran és értelmesen felelt a hozzá intézett kérdésekre. Csak egy feltűnő tulajdonságot észlelhettem rajta és ez az a nagy közönyösség volt, mellyel minden iránt viselkedett, mit valószínűleg a kedélynek és mindenféle érzelmenek hiánya idézett elő. Teljesen ráillett az a mondás, hogy neki minden mindegy volt. Ebben véltem én akkori viselkedésének és akkoriban tett vallomásainak magyarázatát megtalálni.

Sokat beszélgettem vele a perről; megmutattam neki a szereplőknek a Vasárnapi Ujság-ban akkor megjelent képét és ő mindegyikre megtette megjegyzését.

Mikor már teljesen bizalmas volt hozzám, megkockáztattam azt a kérdést, — mely akkoriban mindenkit foglalkoztatott, — hogy mi tulajdonképpen vallomásának alapja? — mire ő az ő végtelen közönyösségével azt felelte, hogy

semmi, hiszen alig ismerte Esztert.

Arra a kérdésemre pedig, hogy, ha a dolgokról nem tudott semmit, hogyan tehetett ilyen terhelő vallomást, így felelt: A „Függetlenség“ című ujság (Verhovai lapja) mindig közölt ily című híreket: Mit vallott Scharf Mór? Ezeket a híreket aztán mindig elolvastatták vele, azzal a figyelmeztetéssel, hogy ime, az ujságok is megírják már, hogy mit vallottál, tehát így kell vallanod a vizsgálóbíró előtt is. Ily módon tanították be vallomásra és innen magyarázható meg, hogy az úgy ment, mint a karikacsapás. Ezenfelül arra is betanították, hogy miképpen viselkedjék a végtárgyaláson; különösen arra figyelmeztették, hogy Eötvös Károlynak közvetlenül ne feleljen, hanem csak akkor, ha az elnök útján intéz kérdéseket hozzá. Még csak azt akartam tőle megtudni, hogy nem sajnálja-e, hogy szülőit oly nagy bajba sodorta? Az ő nagy közönyösségével azt felelte, hogy sajnálja, de bizony éppen a sokszor emlegetett közönyösségénél és kedélynélküliségénél fogva semmiféle megbánás nem látszott rajta.

Öt napig volt Mór vendégünk. Midőn azt az értesítést kaptuk, hogy Bécsen át külföldre viszik, felkérték minket, hogy kísérjük ki a nyugati pályaudvarra, honnan elutazandó volt. Akkorára a demonstrációk már megszűntek ugyan, de a főváros főbb vonalait még mindig szuronyos csapatok tartották megszállva. Mi uriasan kiöltöztettük Mórictól és kocsin vittük a pályaudvarra. A másodosztályú váróteremben vártuk a délutáni gyorsvonal elindulását; addig egy ujságot nyomtam kezébe, hogy olvasson. Senki sem sejtette, hogy ki az a buzgón olvasó fiú; majd beültettük a vonatba, hol kísérője már várt rá és rövidesen a vonat elrobogott vele a messzeségbe...

Amsterdamból hol gyémántcsiszoló lett, egy pár szor felkeresett soraival. Egyszer Budapesten jártában meg is látogatott, azután nem hallottam róla semmit. A lapok több ízben közölték halálhírét.

1913-ban a vakok tanárainak Düsseldorfban tartott kongresszusa alkalmával eljutottam Amsterdamba is. Kerestem őt, de nem tudtam nyomára akadni; valószínűleg már nem volt az élők sorában. Messze idegenben nyugszik, ki gyermekkorában gonosz emberek öntudatlan eszközévé válván, oly sok bajt hozott a zsidóságra.

Sok száz gyerek,

sok száz szülő várja remegve szeptembert s szeptember elején a felvételi vizsgálatokat, amelyek jogcímét szolgáltatnak arra, hogy a zsidó gyerekeket kizárják a középiskolákból. Felhívjuk Klebelsberg Kuno gróf kultusz-miniszter figyelmét ezekre a vizsgálatokra, felhívjuk a figyelmét arra, hogy ez az intézmény még mindig létezik, él, van, virul és szedi áldozatait és arra kérjük, hogy ha van benne egy szemernyi liberalizmus, vagy akár csak egy csepp emberség is: ne ősszel, de már most szüntesse meg, törölje el ezt a gyermekkinzási pert, amely szégyene a magyar közoktatás ügyének s amelyre, ha gondol, a gyermek nem érzi a szünidő kellemetességeit, nem érzi a nap melegét, a virágok illatát, a víz hűs simogatását, nem érzi, hogy élni szép és élni jó, csak az elkövetkező tortúra félelmét érzi s a sárga foltot, amellyel már a negyedik elemi után megkülönböztetik őt társaitól!

Friedrich-Jogforrás István

azt mondotta a nemzetgyűlésen, hogy az ő miniszterelnöksége idején nem fordultak elő antiszemita kilengések. Ha valaki jogforrás, illik, hogy jobb legyen az emlékezete és ne feledkezzék meg például Baumgarten Zsigmondról, akit addig lengettek ki a Ferenc-körúton, egy harmadik emeleti lakás ablakából, amíg holtan nem terült el az utca kövezetén, ne feledkezzék meg arról a zsidóról, akit két XXXXXX arra kényszerített, hogy lengjen ki a Bazilika tetejéről a Vilmos császár-utca, amelynek kövezetén szétloccsant agyvelővel találták meg, ne feledkezzék meg Kánitz Györgyről, akit ugyancsak XXXXXX-ek lengettek a városligeti tóba, miután XXXXXX-szel agyonszúrták, ne feledkezzék meg az öreg fegyvernoki orvosról, aki egy XXXXXX félreeső helyén, cipészárral — cipészárral! — agyonszúrta magát.

Keő-Kucsera

A szolnoki törvényszék vizsgálóbírája kiszállt Jászkarajenőre, hogy a hely színén eszközölt kihallgatások és szemlék segítségével tisztázza Keő-Kucsera terrorista szerepét. A vizsgálóbíró házról házra járt, mindenkit kihallgatott, mindent szemügyre vett, jóhiszeműen, becsületesen, pártatlanul. Végre magára Keő-Kucserára is szüksége lett volna, megkereste tehát a budapesti ügyészséget, hogy kísértesse le a konkurrenst-robbantó nemzeti hőst és egészférsít szuronyok között Jászkarajenőre. Megírta a megkeresést, azután kiment a fő-utca sétálni. A fő-utca meglehetősen üres volt, a piac felől futólépésben menekültek az emberek. A piacon egy marcona elem állt és nagyot sercintve, nyújtasan megbillentette a kalapját a vizsgálóbíró felé.

Keő-Kucsera István volt.

A budapesti ügyészség — nyilván, hogy eredményesebbé tegye s megkönnyítse a vizsgálóbíró munkáját — szabadon engedte. A vizsgálóbíró munkája — ezt külön mondanunk sem kell — ezután egészen könnyű volt.

Selymeket!

saját érdekében ebben a drága világban ne legyen máshol mint

LEFKOVITS MÓR

selymáruházában

Budapest, IV., Majd-u. 12-14. (Belváros)

Kohn... az érsek

Írta: Dr. Joseph S. Bloch.

III.

Az olmützi választáshoz, nekünk, zsidóknak semmi közünk sem volt és Kohn Tivadar dr. a maga részéről mindent elkövetett, csak hogy még a látszatát is elkerülje annak, hogy jó szívvvel viseltetik az iránt a felekezet iránt, amelyből származott.

Az olmützi zsidók, ősi szokás szerint, minden nevezetesebb alkalommal kifejezést adtak a hercegérsek iránt való tiszteletünknek. Kohn dr. előde Fürstenberg minden figyelmet megbecsült, amely iránta megnyilvánult s udvarias formában viszonzott is. Véle szemben Kohn Tivadar dr. a zsidók előzékeny közeledését ridegen visszautasította. Kifejezésre akarta juttatni, hogy közös-bős a zsidóság iránt, amelyet nagyatya bosszúból hagyott el.

Abban az időben ugyanis a zsidók közül Ausztriában csak elsőszülöttek köthettek házasságot. A másodszülöttek már nem: Kohn Tivadar dr. nagypapa: másodszülött volt, és bár ehhez nem volt joga: megnősült. Szomszédja, akivel valami miatt összekülönbözött, bosszúból följelentette. A bírói eljárás folyamán a vádlott megátkozta a fajtáját s kitért.

Jólékony munkásságának áldásaiból is kizárta Kohn Tivadar a zsidókat.

A zsidó nőegylet segélyt kért tőle. Kérvénye válasz nélkül maradt.

A gimnáziumi diákok számára általa létesített ösztöndíjból zsidó fiuk mit sem kaphattak.

A theologiai fakultáson tartott előadásai során — amelyek a Deutsche Zeitung-ban nyomtatásban is megjelentek — kijelentette, hogy ama régi zsinati határozat érvényessége, amely tiltja a zsidókkal való érintkezést, változatlanul fennáll. Ennek következtében számos liberális érzelmű tanár is beszüntette zsidó családoknál való látogatásait, nehogy valamiképen magára haragítsa az érseket.

Az elmondottakból érthető, hogy a zsidóságot igen keletlenül érintette, amikor mindezek ellenére is Kohn dr.-t, egy magyarbródi látogatása alkalmával, Jung Mór dr. rabbi zsidó küldöttség élén melegen üdvözölte s kifejezést adott afelett való örömeinek, hogy „oly személyiséggel hozta össze a sors, akiben — mint őhercegségében — a testi s a lelki nagyság a sziv nemességével párosul”.

Oktalan bók volt.

A politikai pártok hevesen küzdöttek ez ellen a „zsidó” hercegérsek ellen, a papok egyenkint revoltáltak ellene, névtelenül gyalázó iratok jelentek meg róla s mindenki szidta „a szentelen zsidót, a betolakodott zsidó parvenüt”.

Egy ízben, amikor elrendelte egy pap elfogatását, a tömeg, amely emiatt tüntetett ellene, beverte palotájának összes ablakait, s csak kis hijja volt, hogy a hercegérsek iránt való dühében — nem rendezett pogromot a zsidó utcában.

A római Kuria mit sem tett az érsek tekintélyének megvédésére.

Igy történt meg, hogy a keresztényszocialista párt vezérkari főnöke: Gessmann dr. Olmützben előadást tarthatott s ezen az előadáson, amelyen Weindich fővikárius és számos olmützi apátur is résztvett, kifakadt ellene.

A salzburgi katolikus nagygyűlésen 1896-ban Deckel dr. hecckáplánt és a kitért dr. Löw Maxot, aki több önfeláldozással, mint jóízűséssel tartott beszédeket a zsidó faj romlottságáról, lelkesen ünnepelték, kitüntetésekkel és megtiszteltetésekkel halmozták el, az olmützi hercegérseket viszont gunyosan fogadták s ócsárolták. Mert Kohn volt a neve.

Hogy názdrethi Jézus is a zsidó fajból eredt, ezt theologiai s dogmatikus alapon eldísputálták valahogyan.

Szent Pál, Szent József, Péter és Jakab apostolok ugyan zsidók voltak. De legalább nem hívták egyiket sem Kohnnak.

Végül már Rómában is megsokalták az olmützi dolgokat. Felszólították Kohn Tivadart, hogy mondjon le méltóságáról. A felszólítás ürügyéül olyan hibákat tartak eléje, amelyeknél sokkal, de sokkal súlyosabb hibák nem akadályozták meg elődjét: Fürstenberg bíborost abban, hogy megmássza a hierarchia létráját.

A külügyminisztérium-felhivatalos lapja, a Fremdenblatt, az olmützi hercegérsek elmozdításának hírére a következő megjegyzéssel közölte:

„A pápa tudomására hozta Kohn dr.-nak, hogy neve körül tulságosan sok harc támadt, s hogy éppen ezért lehetetlenné vált számára az, hogy magas tisztségét sikerrel tölthesse be Olmützben”.

Sen a bíbor, sem trón nem tudták megvédelmezni őt a zsidógyűlölet ellen s elfeledtetni zsidó származását.

Zsidó mártírrá lett, anélkül, hogy akarta volna.

Mint zsidó mártír, talán kiérdemelhetne volna a zsidóság megbecsülését, ő azonban erőszakosan széttepett minden köteleket, ami a zsidósághoz fűzte őt s megtagadta a zsidó vért ereiben.

Tizenkét esztendő hivatali működése alatt minden alkalmat, amely módot adott volna arra, hogy kifejezésre juttassa a zsidók iránt való jóindulatát, elkerült.

Még sem tudta elviselni nevének terhét. Összeomlott alatta.

Bukására az antiszemita táborokban örömríadalom tört ki...

Bármilyen vész, vihar következzenek...

— A pesti izraelita hitközség vasárnapi közgyűlése. —

A pesti izraelita hitközség képviselőtestülete vasárnap délelőtt szokatlan nagy érdeklődés mellett tartotta meg közgyűlését, amelyen Lederer Sándor dr. elnökölt. Megnyitójában meleg szavakkal parentálta el IV. Károly királyt, azután a hitközség halottait. Majd így folytatta:

— A gyászban is ünnepeltünk. Ünnepeünk volt, amikor Szabolcsi Miksának, a magyar zsidóság nagy tanítómesterének és harcosának siremlékét avattuk fel és átadhattuk a magyar zsidóságnak azt a siremléket, amelyet a megboldogult halhatatlan érdemeiért a zsidóság emelt. Ebben a gyászban megnyilvánult, hogy mennyire együtt vagyunk, hogy elszakíthatatlanok vagyunk egymástól, bármilyen vész, vihar következzenek, együtt vagyunk zsidó vallásunk és magyar hazánk szeretetében.

Ezután az elnök megemlékezett a zsidóság bölcs nesztoráról, Mezei Mórról és a magyar orvosi kar kitűnőségéről, dr. Löw Sámuelről, akik az elmúlt esztendőben jubiláltak. Megemlékezett arról, hogy a hitközség képviselőtestületének több tagját megválasztották nemzetgyűlési képviselőnek és felemlítette, hogy Vázsonyi Vilmoson, Sándor Pálon és Fábian Bélán kívül vannak más zsidó képviselők is a parlamentben, akiktől szintén azt várja, hogy a magyarság és a zsidóság jogaiért fognak küzdeni.

Az elnök előterjesztései után az évi jelentés kapcsán fejlődött ki vita. Első felszólaló Meitner Dezső, aki a zsidó hősök emléktáblája leleplezési ünnepélyének elmaradását teszi szóvá és kijelenti, hogy az élőknek becsületbeli kötelességük, hogy a hazáért elhaltaknak megadják ezt a tiszteletet. Másik megjegyzése a középiskolákban a hitoktatás terén mutatkozó dekadencia. Fontosabbnak tartja a hitoktatás kérdését a kaszusz ügyénél és ezért felhívja a hitközség vezetését, hogy minden figyelmét arra a kérdésre terelje, mert nincs fontosabb érdek, mint hogy a felnövekvő intellektuellekben kellő zsidó érzés legyen.

Nemes Henrik a pászkagyár ügyét tette szóvá és bejelentette, hogy szakértővel vizsgáltatta meg a gyárat, aki megállapította, hogy a gépek olyan rosszak, hogy azok ki sem javíthatók.

Megnyílt Mérő és Golobits

asztalosok elsőrendű konyha-, lakás- és előszoba-bútorok elárúatóhelye VI., Hunyady-tér 7. Gyár: Kisfaludy-u. 8.

Éppen én tehettem némi szolgálatot a tudomány ez ágának Egyetemünk katedráján. Midőn tehát most a porából Főnixként föltámadt drága Anya ünnepet ül, hódolattal borulok keblére és szívem gyökeréig megindulva kívánom neki, hogy egy újabb fél évszázad kapuján átlépve, még beláthatatlanul mossa utat teghessen meg mindig megújuló és megifjuló erővel! Legyen Egyetemünk továbbad is tápláló édesanyja a tanuló vágyó ifjúságnak és jöjjön el mihamar az idő, mikor kivetheti falai közül a Gyűlölet emberevő bálványát, mely az Egyetem immár hagyományos, a Szeretet jelében nagyranőtt szellemének megcsufolásával visszaüzeni képes kapuitól azt, aki csak azért kéredzkedik be, hogy a Tudomány emlőjén táplálja szomju szívét! Fogadja, Rector Magnifice és Tekintetes Egyetemi Tanács hálás köszönetemet a jubileumi ünnepélyre való meghívásért és maradtam megkülönböztetett tisztelettel Kolozsvár, 1922 június 22. alázatos szolgáljuk: dr. Eisler Máttyás, egyetemi magántanár.

— Okvetlen nézze meg a Fátumot a Kertmoziban.

— A makói izr. hitközség ünnepe. Fényes ünnepség keretében avatta fel a makói izraelita hitközség a világháboruban elesett makói hitközségi tagok emlékére emelt táblát. Az ünnepség a templomban folyt le, ahol az emléktáblát a templom főbejáratánál helyezték el. Az ünnepélyen résztvettek az összes makói hatóságok, intézmények, törvényhatóságok s hivatalok küldöttségileg. Megjelent az ünnepélyen Hadffy Imre tábornok, a limanovai hős és a hadsereg tisztikara, a halmi parancsnokság és csendőrség teljes katonai díszben. Ezek az első padsorokat foglalták el. Az ünnepség a „Szózat”-tal kezdődött, melyet a városi dalárda adott elő. (A helybeli keresztény társadalom tagjaiból áll és csak 1 zsidó tagja van.) Majd Lemberg szegedi főkantort gyönyörűen adta elő a Sívist. Utána dr. Kecskeméti Armin főrabbi tartott emelkedett hangú beszédet, melynek legmeghatóbb része volt, midőn a megjelent tisztikar felé fordulva mondta: „Tanukul hivlak benneteket, kik ott voltatok a család tűzében, hogy a zsidó katona hősiessé s hűen küzdött a magyar hazáért. Üzennek most a halott hősök, azt üzenik, hogy szeressük egymást s közös szeretetben egybeforruva, dolgozzunk drága hazánk javáért”. A beszéd óriási hatást gyakorolt a jelenvolt nagyszámu keresztény hallgatóságra. Majd dr. Dózsa Simon, a Szentegylet elnöke, átadta az emléktáblát a hitközség elnökének, dr. Adler Arthurnak, ki fogadalmat tett, hogy az elhunyt hősök szellemében, hazafias s munkás szellemben fogja vezetni a hitközséget. Az emléktáblán 34 hős halott van felsorolva. A makói hitközség tagjainak színe-java és virága. Van köztük ügyvéd, mérnök, tisztviselő, kereskedő, iparos, ifju, idősebb a társadalom minden rétegéből. Majd felcsendült a városi dalárda gyönyörűen intonált „Himnusz”-a, mely után Hadffy tábornok dr. Kecskeméti főrabbihoz sietett s meleg köszönetét fejezte ki azért, hogy a bajtársak emlékét oly kegyeletteljesen megünnepelték. Az ünnepség Makó város társadalmára felekezeti különbség nélkül mély hatást gyakorolt s nagyban hozzájárult a megértés szelleméhez, mely egyébként Makón igen erősen közeledik a régi jó világ nivójához.

— Szörmekabátok Breitfeld szücsnél, IV., Váci-u. 10.

— A veszprémi zsidó kislányok. A posta a következő megható levelet hozta e héten nekünk: Kedves Szerkesztő bácsi! A külföldön nyomorgó zsidó diákok részére egy kis kabarét rendeztünk, melynek eredményét, a 800 koronát itt mellékeljük. Örülünk, hogy tehetségünkhöz mértén legalább ennyivel enyhítjük zsidó testvéreink nyomorát. Tisztelettel a V. I. K. E. (Veszprémi Izraelita Kislányok Egyesülete.) Kulcsdr. Ily elnök, Tauszig Baby alelnök, Schenk Lilly jegyző, Oblatt Elsa pénztáros, Fodor Lilly könyvtáros, Kulcsdr. Imre, rendező.

„Szenlírás a család és az iskola részére.”

I. kötet: A Tóra öt könyve

E. M. Lillien illusztrációival

Ara 1200 — K 205. — Egész vászonkötésben K 400. —

Ered. félvászonkötésért K 350. — Eg. papírra ty. v. klt.-ban K 450. —

Legalkalmasabb jutalomkönyv. — Megrendelhető a szerkesztőnél

Dr. Frenkel Bernát, VIII., Teleki-tér 5.
és Dick Manó könyvkereskedőnél, VII., Erzsébet-körút 14.

UJBOL KESZÜL A VILÁGHÍRŰ BALASSA-FÉLE ANGOL UGORKATEJ

CRÈME
SZAPPAN
POUDRE

EREDETI BÉKEBELI MINŐSÉGBEN. SZEPLŐ, MÁJFOLT
ÉS KIÜTÉS ELLEN A LEGJOBB. KAPHATÓK MINDENÜTT!

Adler szücs

VI., Király-utca 94.

Alaska róka-, szürke róka-,
szürke farkas- és szörme-
kabátok a legjutányosabb árban.

ש"ס

Az egyedüli, a főt. rabbinárus kizárólagos felügyelete
alatt álló

Kóser Szalámi és Füstölthúsárugyár r.-t.

Budapest, VII., Dob-utca 11. Telefon: József 126-99
ajánlja kiváló minőségű gyártmányait a legjutányosabb
napi árak mellett. Postai szállítás.

BRILLIÁNSOKAT
Székely Emil Király-utca 51.

gyöngyöket, régiségeket
mindenkinek drágábban
veszek. TELEFON. (Teréz-
templommal szemben.)

POROSZ SZÉN FRANCIA KOKSZ

fuvaronkénti rendelést még rövid ideig elfogad

SUGÁR Vilmos, IV., Károly-körút 14. szám.
Telefon: József 2-59 és József 2-40 szám.

— A zsidó gimnáziumok értesítője. A pesti hitközség két főgimnáziumának, a dr. Heller Bernát vezetése alatt álló fiugimnáziumnak és a Wirth Kálmán vezetése alatt álló leánygimnáziumnak most jelentek meg az értesítői az 1921-22. iskolaévről. Az értesítők méltóan ismertetik azt a nagy magyar és zsidó munkát, mely a két középiskolában ebben az évben lefolyt. A fiugimnáziumban 253 növendék jár, a leánygimnáziumban 346. A fiugimnáziumnak jövőre nyílik meg IV. és a leánygimnáziumnak VII. osztálya.

BLUZOTTHON VII., Király-u. 23.

Fulaid-, grenadin- és szövetruha különlegességek
kézimunka, opél- és grenadin-bluzok olcsó árban
! Kereskedőknek nagyban! Árak !!

Biztosítótársaság keres

azonnali belépésre **ísziviseleket, ísziviseleket és gyakornokokat.** Ajánlatok „Biztosító” jellegre Sikray hirdetőirodába, VI., Vilmos császár-ut 33. kéretnek.

Saját készítésű מצבה SÍRKÖVEK**PFEIFER ÉS HESZKY**

Budapest, X., Kozma-utca 7. sz., új temetőnél.
Nagy választék! Telefon: József 59-61.

BUTOROK

ujak és használtak alkalmi eladása. Butorokat veszek is.
ENGEL, Eötvös-utca 35., Szondi-utcánál. Telefon: 174-60.

Ezüst evőkészletek

kazettában, 12 személyes complet ezüst értékben nagy választékban.

Arany, ezüst, briliáns beváltás**SZIGETI NÁNDOR és FIA**

Budapest, IV. ker., Múzeum-körút 17. — Alapított 1867.

Fischmann Testvérek

kefeárúgyára

Budapest, V., Ügynök-utca 22.

Gábor-fülszövőintézet

elemi és középiskolai bentlakó és bejáró tanulók részére.

Telefon: 90-99.

Budapest, VI. ker. Munkácsy-utca 21. sz.

Nyári gyermeküdülőttelep

A BALATONNAI ÉS A TÁTRABAN
Prospektus.

HÜVÖSVÖLGYI EDEN-PARK

Café restaurant. 5 órai tea. A főváros legsebbe magaslati uzsonnázója

Hüvösvölgyi Park-Sanatorium mellett

PARISNYA**LUKÁCS ÉS PÁSZTOR**

Budapest, IV., Egyetem-utca 11.
(Gróf Károlyi-palotával szemben)

Dr. Rajnik Pál

fülszövőbetegségeket gyógyító intézete

Budapest, VII., Városligeti fasor (Vilma királynő-ut) 11-13.

Rendelés délután 3-tól**Röntgen. — Quarsz-készítés. — Ultrahang****készítés. — Mesterséges légmell.****Modern postiches**

(Hajpótlócsok)

PIECHNIK ÉS MECHTL. Hennée-pasta

IV., Váci-utca 8. sz., telefon: 31.

hajfestés

— Zsidó felsőkereskedelmi iskola. A felekezeti középiskolák jelentőségét a nagykanizsai izraelita hitközség már a múlt század közepén méltányolta, amikor nagy áldozatkészséggel hazánk első zsidó kereskedelmi iskoláját életre hívta, négy évfolyamu, nyilvánossági joggal felruházott felső kereskedelmi iskolává fejlesztette, melynek érettségi bizonyítványai állami érvénnyel bírnak. Amint értesülünk, a folyó évben az egyéves női kereskedelmi szaktanfolyama is újból megnyílik. A nagykanizsai zsidóság tekintélyét kitűnő tanintézetét mindenkor fokozták. A végzett növendékeket különös előszereffel alkalmazták a közgazdasági intézetek és vállalatok. Hazánk egyetlen zsidó kereskedelmi iskolájára felhívjuk azon szülők figyelmét, akik gazdasági pályára igazi zsidó szellemben kívánják nevelni gyermekeiket.

— Kétszázötven zsidó gyerek nyaralni ment. Meghatóan szép ünnepély folyt le vasárnap az orth. hitközség disztermében, ahol a „Hanna” gyermekvédelmi egyesület nyaralására induló 250 védencét bucsúztatta. A „Hanna”-egyesület élén álló tizenkét zsidó leány védenceiket a nyaralás alkalmából tetőtől talpig felöltöztették. Az ünnepély első szónoka dr. Deutsch Adolf, az orthodox iskola igazgatója volt, aki meleg szavakkal vázolta a zsidó gyermekek nyomorát és a „Hanna” misszióját, amely az egész zsidó társadalom állandó támogatására számíthat. Utána az egyik kislány mondott a gyermekek nevében köszönetet. Heyden Dóra az egyesület tevékenységéről számolt be és ecsetelte azt a nyomort, amely ily formában megoldható. Dr. Deutsch Ernő igazgatófőorvos, aki a gyermeknyaraltatási akció egyik első kezdeményezője volt, orvosi szempontból ismertette a nyaraltatás fontosságát. A Himnusz hangjai mellett zárult be az ünnepély. — A „Hanna” gyermekvédelmi egyesület iránt, amely rövid főnállása alatt páratlan eredményességgel működik, már eddig is megnyilatkozott a zsidó társadalom áldozatkészsége, de továbbra is szüksége van támogatásra. Adományokat az Egyenlőség kiadóhivatala is közvetít.

— A zsidó diákság ünnepe. Ernst Ernőt, a Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Országos Szövetségének kitűnő elnökét szombaton avatták a Pázmány Péter Tudományegyetemen orvosdoktorrá. Ugyanakkor eljegyezte Vittol Katicát, a főiskolai hallgatók szövetségének bájos titkárát.

— Okvetlen nézze meg a Fátumot a Kertmoziban.

— A debreceni zsidó gimnázium első éve. A debreceni zsidó gimnázium, amelyet a szükség hozott létre és amelyet a felekezeti áldozatkészség tart fenn, most töltötte be élete első évét. A június 29-én tartott évzáró ünnepen dr. Kardoss Albert ideiglenes igazgató számolt be erről a jelentős évről. Hangsúlyozta a rendkívül széleskörű érdeklődést, amely országsszerte, még az elszakított országrészekben is megnyilvánult az intézet iránt. Az intézetnek már eddig is 11 ösztöndíj- és jutalomdíjalapítványa van, amelyek közül kettő elszakított területről jött, egy harmadik pedig egy keresztény férfinak, ótordai Székely Ferenc műszaki főtanácsosnak a fennkölt gondolkodását dicséri. Az igazgató kiemelte Sándor Pál képviselőnek a nagy érdemeit, mint akinek oroszánrésze van az új iskola engedélyezésében és aki egy Debrecenben tartott felolvasásával több mint 50.000 korona tiszta jövedelmet szerzett a gimnáziumnak. A lefolyt évben még csak az I. osztály állott fenn, amelybe 52 tanuló volt beírva; ezek mind levizsgáztak és közülük 2 jeles, 15 jó, 26 elégséges osztályzatot kapott; akik buktak, azok is javíthatnak. Jövőre a II. osztály is megnyílik, még pedig saját, habár csak ideiglenes helyiségekben.

— Halálhíradás. Eibenschütz Jakabné, szül. Davidovics Katalin folyó hó 1-én hosszasan szenvedés után elhunyt. Temetése nagy részvét mellett folyó hó 3-án volt Bonyhádon. A beszédet Lebowitsch magocsi főrabbi tartotta.

Fixler Józsefné múlt hó 26-án, 48 éves korában meghalt. Temetése nagy részvét mellett ment végbe.

**Budapest, V., Vilmos császár-ut 14. lakás-nál maiban.
Harlanya-, kötött- és szövöttáru nagykereskedő.
(Széchenyi-utca 24. sz. alatt)**

Kóser Pensió Budakeszin!

Kitűnő, olcsó ellátás, pormentes, gyönyörű helyen.
Külön szobák. Lakótárs és lakótársnő kerestetik.
Koszt házonkívül is. Budakeszin, Rákóczi-utca 60.

Barmicvo és nászajándékul könyvet és zene-
művet RÚZITSKA O.-nál vegyünk. VII.
Károly-körút 9. Használt könyvet veszek.

Aranyat, ezüstöt, briliánsot vesz és elad a legmagasabb napi árban
Friedländer Ármin arany és ékszerárú gyár VII. ker.
Dohány-u. 1/a. Templommal szemben.

BUTOROKAT legolcsóbban vásárolhat
PÁRTOS-nál
Budapest, Andrásy-ut 52.
Vidékre csomagolás díjtalan. (Bejárati Eötvös-utcában.)

Főváros
CIRKUS Naponta este 8 órakor
a fényes júliusi műsor.
Városliget
Telefon: 55-55.
Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u.
4 órakor családi- és gyermekelőadás.

TELEFON
11-47

KERT-MOZI

TELEFON
11-47

Július 10-16-ig, hétfőtől vasárnapig

Fátum...

Egy zsidócsalád története 7 felvonásban.

Est megelőzi:

Charly munkát keres

Töff-töff

amerikai burleszek.

Előadások kezdődnek 8¹/₂-10¹/₂ óra után.

Rituális gőzfürdők

számára mindennemű gőzkazánokat, tar-
tályokat stb. gyorsan és jutányosan szállít

Dávid és Kertész gépészmérnökök kazán- és gépgyára
Budapest, VI. Ágrya-u. 77. Tel.: 80-17.

Fűszer- és csemegeárúkat vásároljon

az *Élestar* fiókjaiban

Poloskát

és bármilyen más férget petéivel együtt a legújabb szab.
rendszer szerint radikálisan, jótállással kiirtja **Takács**
Ferenc Norma-féregirtó vállalata. Thököly-ut 15. Kérem
* a pontos telefonszámra ügyelni: József 123-31. *

Műbútor

és perneaszőnyegek vétele és eladása
LAX bútoráruház Vörösmarty-u. 1. (Almágy-tér sarok.)
Vidékre csomagolás.

— A Wiener Bank-Verein folyó hó 27-én tartotta
Bécsben rendes közgyűlését, mely elhatározta, hogy osz-
talék fejében részvényenként 190 korona = 47¹/₂% fizet-
tessék. Az alaptőke 2500 millió koronára emeltetett fel,
olyképp, hogy 1500 millió K a tartalékalapból az alap-
tőkeszámlára átvitetik, miáltal a 400 K n. é. részvények
1000 K n. é.-re felbéllyegeztetnek.

— A Folyamhajózási osztaléka. A M. Kir. Folyam-
és Tengerhajózási Részvénytársaság közli, hogy június
30-iki közgyűlése az előterjesztett javaslatoknak meg-
felelően a 11,920.319.61 K nyereségből az 1921. évre 15%
(1920-ban 10%) osztalék fizetését határozta el.

— A Goldberger-gyár tőkeemelése. A Goldberger
Sám. F. és Fiai Rt. július 1-én tartott rendkívüli közgyű-
lése az alaptőkének 18 millió koronáról 30 millió koro-
nára való fölemelését határozta el. Minden két régi rész-
vény után egy új vehető át 1200 koronáért e hó 3-ától
13-áig az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár-
nál és az Angol-Osztrák Bank budapesti fiókjánál.

— A Bihar-Szilágyi Olajipar Részvénytársaság meg-
tartott közgyűlésén az igazgatóság javaslatát egyhan-
guan elfogadták.

— Okvetlen nézze meg a Fátumot a Kertmoziban.

— **ADOMÁNYOK.** E héten beérkezett hozzánk: Tetszés szerinti
kiosztásra: H. I. 60 K, N. N. Pusztatúrpászti 500 K, Weisz Ignác Bes-
senyőtelek 200 K, Weisz József Bessenyőtelek 100 K, Szemző Jenőné 500
K, Molnár Margit Baja hűgá halálának évfordulója alkalmából 50 K,
Bakonyi Ernőné Gyár 100 K, Mezey Jenő Henézida 100 K, Roth Vilma
Baja 50 K, Fischer Vilma Csávoly gyűjtése Katz Szerénke és Stein
Lipót esküvője alkalmából 410 K, Weltmann Simonné Simontornya 100
K. — Szemző Jenőné Bessenyőtelek részére: Dr. Lemberger Ábrahám főrabbi
Nyírbátor küldeménye. Hozzájárultak: Dr. Lemberger Ábrahám főrabbi
450 K, Spitz Józsefné 50 K, özv. Katz Józsefné 160 K, összesen 660 K.
Szombathelyi kongr. izraelita hitközségnek befolyt templomi ajándékok:
553.50 K, Berényi Géza Pestszentlőrinc neje felgyógyulása alkalmából
50 K. — Külföldi tanúk az 1917-18-évi iskolai halálátok részére:
N. N. 500 K, H. M. 140 K, Weisz Jenő Ujfehértó szekundamegyetítés
címén 100 K, T. A. Lipót-körút 5. Ruppert Rezső megválasztása alkal-
mából 200 K, Weisz Ignác Bessenyőtelek 100 K, Heller Náthán küld.
néhai Róth Dávid és neje sírköfelavatása alkalmából fennmaradt ösz-
szeg 550 K, Hermann Fanny Szabadka 500 K, Dániel Józsa Domhóvár
100 K, Werndorfer Henrikné Szombathely 100 K, Eppingerné Fürst
Ilona Alsólendva 2000 K, Aczél Miklós fogtechnikus Békés gyűjtése
2910 K, Kohn Aladár 500 K, Vogel VIII Eszék 800 K, Kelemen Ferenc
Gelse 150 K. — Magyar zsidó iskolai halálátok javára: Szolnoki izr.
hitközség 190 K. — Országos izr. patronátus-egyesület részére: Biró
Magda I. oszt. gimnáziumi tanuló és barátai által rögtönzött kabaré
jövedelme 220 K. — Szegény zsidó tanulók részére: Földvári Imre
(talmud-tóra szegény tanuló részére) 950 K. — Éhező zsidó gyermekek
részére: Weisz József Bessenyőtelek 100 K, Werndorfer Henrikné Szom-
bathely 100 K, N. G. 200 K, Berényi Géza Pestszentlőrinc neje fel-
gyógyulása alkalmából 50 K. — Magyar izr. kézmű- és földműves-egyes-
let részére: Weisz Ignác Bessenyőtelek 100 K. — Zsidó menza részére:
Weisz Ignác Bessenyőtelek 100 K, Heller Náthán küld. néh. Róth Dávid
és neje sírköfelavatása alkalmából fennmaradt összeg 550 K, Hermann
Fanny Szabadka 250 K, Baumann Sándor Felsőíreg 100 K, R. I. Felső-
íreg 100 K. — Zsidó ifjúságuk részére: Schlesinger Gizzi 150 K. —
Szűkei gyermekek részére: Hecht Gyuri 100 K. — Zsidó ifjúságuk
részére: Hermann Fanny Szabadka 250 K. — Kunzentmiklósi templom
javára: Weltmann Simonné Simontornya 100 K, Vas Klára Simontornya
50 K. — Goldblatt Mór részére: Deutsch Etel Siófok 500 K, N. N.
Lassnitzhóhe 50 szokol = 875 K. — Altmann Sándor műgyűjteményi hallg.
Biró Adolfné 200 K, Deutsch Etel Siófok 500 K, Hoffmann Jenő fő-
gimnáziumi IV. oszt. tanuló Cakovica 50 dinár, Felgelstok Benőné
Buk 250 K, Fülöp Böske és Fried Magduka gyűjtése Nyírmada 1440 K.
— Éhező zsidó gyermekek részére: Vogel VIII Elek Schwarcz Zsig-
mond utján 400 K, Bergl Ilonka Lábod 50 K. — Özv. Kohn Jakabné
részére: Schwarcz Dezső 200 K, Schatz Lajos gyűjtése 1000 K, Weisz
Mórné Tószeg 50 K, dr. R. L. Vámosmika 100 K, Jánosbalmi gyűj-
tés 500 K, Rosenfeld Erzsébet Czigánd 100 K, Grosz Károly Róbert Miskolc
200 K, K. A. Pécs 200 K, Lázár Rudolf Gyöngyös 100 K, Herskovits
Sándor Nógrád-Verőce 25 K. — Plek Dávid részére: Ungerleider Gábor
Debrecen 1000 K. — „Új életre” jelképe: Vogel VIII Eszék 1278 K. —
A legett bodrogkeresztúri tanház építésére: Neuhauser S.-né Szent-
királyszabadja 100 K, S. A. édesanyja halálának évfordulója alkalmából
50 K, Berényi Géza Pestszentlőrinc neje felgyógyulása alkalmából 100
K. — Dora Schreiber mod. stud. részére: Deutsch Etel Siófok 500 K.
— Polgárdi izr. hitközség részére: H. M. 100 K. — Weisz Adolf ré-
szére: Földvári Imre 50 K. — Béna rabbi részére: Berényi Géza Pest-
szentlőrinc neje felgyógyulása alkalmából 50 K. — Izraelita Ággekha
részére: Berényi Géza Pestszentlőrinc neje felgyógyulása alkalmából 50
K. — Rosenberg Sándor részére: Vogel VIII Eszék 400 K.

— Okvetlen nézze meg a Fátumot a Kertmoziban.

Orin **שר ארטה** **kóser szalámi** és füstölt-
húsárú-gyár. Kitűnő minőségű és különleges gyártmányaimat a legolcsóbb naplárban
szállítom. Pósta megrende-
léseket pontosan eszközlök. **Rebenwurzi Jakab**
Budapest, VIII., Lujza-utca 22. Telefon: József 30-47.

PERESASZÜNYEGEK készítése és megőrzése
Ménusz Vagyunk-e már?

APRÓ HIRDETÉSEK

Hirdetési díjszabás: Minden más egyeztetési beiktatása 7 K, vastagon szedett betűkből 12 K. Apró hirdetések felvétele: Lipót-körút 26. Jellegű levelek kettős borítékban ugyanoda intézendők.

HÁZASSÁG

FISCHER házasságokat csak jobb körökben ajánl, ajánlata komoly és megbízható. Telefon: József 129-51. Dohány-utca 68. 2359

MEGNŐSÜLNE vagyonos 38 éves kellemes megjelenésű földbirtokos. Megbízva Fischer. 2359/II

NŐSÜLNE gyógyszerértulajdonos, nagykereskedő, orvos, mérnök. Megbízva Fischernél, Dohány-utca 68. 2359/II

NŐSÜLNE gyáros. Megbízva Fischer. Telefon: József 129-51 2359/III

GAZDAG 54 éves nagykereskedő nőszülne. Megbízva Fischer, Dohány-utca 68. 2359/IV

FISCHERHEZ házasságközvetítési ügyben bizalommal fordulhat. Ajánlatai megbízhatók. Dohány-utca 68. 2359/V

FŐVÁROSI jómódú kereskedő nőszülne. Megbízva Fischer. Telefon: József 129-51. 2359/VI

NÖVÉREMET hárommillió készpénz és berendezéssel lehetőleg gazdálkodóhoz férjhez adnám. Megbízottam Fischer. 2359/VII

VAGYONOM cirka ötvenmillió, jobb izr. vagyonos familia szép, intelligens leányát 22-23 éves feletől venném. Bővebbet megbízottam Fischernél. 2359/VIII

47 ÉVES gazdag, önálló vagyonnal rendelkező urasszony férjhez menne. Megbízva Fischer. 2359/IX

EGYMILLIÓ készpénzzel, fiatal, intelligens szép leányomat férjhez adnám. Megbízottam Fischer, Dohány-utca 68. 2359/X

BENŐSÜLNE berendezett lakással, némi vagyonnal bíró, idősebb gyermektelen kereskedő. Elvonne hozzáilló urinőt. Ügynök kizárva. „Jó férj 3468” jelígre a kiadóba. 3468

FÉRJHEZ adnám jól nevelt, csinos unokahugomat, aki úgy a háztartásban, mint üzletvezetésben kiváló tehetséggel bír, egy 35-40 kora kereskedőhöz vagy önálló, intelligens iparoshoz. Hozomány 200.000 korona és elsőrangú kelengye. Bővebbet Teréz-körút 37. husföldéhez. 3472

SADCHEN 26 év óta házasságközvetítő. Elsőrendű. Steiner Ferenc Debrecen, Széchenyi-utca 40. Portót kérék 20 koronát. 2351

FINOMLELKŰ háziasan nevelt hugomat férjhez adnám jobbérzésű önálló 34-38 éves kereskedő vagy iparoshoz hozomány, szép kelengyével és butorral. Jugoszláviai előnyben. Fényképes ajánlatot „Gyáros” jelígre kiadóba kérék. 2357

NŐSÜLNI óhajtott budapesti gyárvezérképvisele 38 éves intelligens fiatalember 30.000 korona havi jövedelemmel. Igénye egy intelligens, középmagas, csinos, szép urileány 28 éves korig, a mai viszonyoknak megfelelő hozományval. Teljes című ajánlatok körülmények jelzésével családtagoktól „Kereskedelmi pályázat” jelígre kiadóba kérék. 2370

INTELLIGENS, noly leány tisztességes ismerettség céljából levelezne hozzáilló fiatalemberrel. Levél „Carmi” jelígre kettős borítékban Ujságbolt Nyiregyháza küldendő. 2350

VALLÁSOS, képzettségű, vagyonos kereskedő benősül pestkörnyéki községben, szombai zárvány levő fűszerüzletbe. „Saj: ház” jelígre. 3477

DIPLOMAS, vallásos, állásban levő sógorom borsos pesti, pestkörnyéki vagy ortodox, művelt kereskedő, földbirtokos családba „Vallásos. művelt” jelígre. 3478

FÉRJHEZ menne vagyonos, saját házzal, rőfőszűzlettel rendelkező gyermektelen 42 éves, intelligens, szép özvegy, 45-50 éves tisztességes, lehetőleg gyermektelen kereskedő vagy iparoshoz. Leveleket „Jó zsidó” jelígre a kiadóba. 2368

FÉRJHEZ adnám csinos, intelligens 26 éves, kisse molett hugomat 32-38 év körüli önálló kereskedőhöz, esetleg jól jövedelmező főtisztviselőhöz. Hozomány fél millió korona. Kimerítő levelek „Savoir vivre” jelígre a kiadóhivatalhoz kérének. Közvetítők a nem körülírt kategóriához tartozó urak ne írjanak. 3485

FÉRJHEZ adnám gyermektelen hadiözvegy nővéremet gyönyörű lakással, foglalkozással, némi készpénzzel 50 év körüli biztos egzisztenciával bíró urhoz. Jelíge: „Amadeus” a kiadóhivatalba. 3488

OKTATÁS

HÁZITANITÓT polgári iskolai osztályok chumis, rasi, gemóre tanítására keresek. Fizetés meg egyezés szerint. Ajánlatok magyar, német, héber nyelven Klein Vilmos címére Rakamaz küldendők. 2332

JELESEN érett medikus bármilyen oktatásra vállalkozna. Jelíge: „Medikus”. 140

ORTHODOX kereskedelmi iskolai tanuló 1-2 vidéki, esetleg pesti gyermek tanítását ellátás és díjazás fejében elvállalná. Elek, Rombach-u. 3. 141

NYOLC realiskolát kitűnő sikerrel végzett intelligens fiatalember a nyári szünidőre elvállalna korrepetitort állást jobb zsidó családnál. Cím: Dr. Dénes Endrének Rákosszentmihály, Corvin-utca 10. 140

BÖLCSÉSZETTANHALLGATÓ tanítói (héber), nevelői vagy egyéb állást vállal. Blum Sámuelnél, Szövetség-utca 32. 3484

MŰGYETEMI hallgató, volt praematurus, korrepetál, hébert, franciát, rajtot tanít. Jelíge: „Műgyetem”. 3482

LAKÁSNÉLKÜLI egyetemi hallgató tanítványt vállalna izr. családnál lakás ellenében. Hoffmann József Magyar-utca 27. földsz. 4. 142

FRANCIA nő perfektül tanít, elmenne vidékre jobb családhoz csekély fizetésért. Mária Jacsó, I. Alkotás-utca 23. I. em. 28. ajtó. 235

KERESEK július-augusztus hónapokra, esetleg jövő évre is, harmadik polgári kislányom mellé tanítónőt, kit jelenleg németre és zongorára, esetleg franciára tanítana. Ajánlatot Deutsch Henrik intéző Tyukod (Szatmár-megye) címre kérék. 2358

KÖSER ebédért és vacsoráért, valamint csekély fizetésért két 7-8 éves gyermek héber és német tanítását vállalom napi két órára. Cím a kiadóhivatalban. 3488

BETÖLTENDŐ ÁLLÁS

JÓL FÜZŐ, megbízható, rituális szakácsnő keresek vidékre (nagyközség) mindenek mellé. Jelíge: „Hegyalja”. 3470

KERESEK 6 éves fiam mellé német kisasszonyt. Urleány Cell-dömök. 3486

ELÁRUSÍTÓ, magyarul és németül beszélő kötött és szövött áru-szakmából felvétetik. Kurzer, Király-utca 48. 2330

VIDÉKI város divatüzletében, fiatal, intelligens kereskedő állást nyerhet. Cipőszakmából előnyben. „Benősülhet” jelíge ajánlatokat kiadóhivatalba. 3442

TANULÓT kedvező feltételek mellett felveszek ur és női divatárúüzletembe. Lakos, Üllői-ut 63. sz. 3485

MEGBÍZHATÓ nőt keresek, esetleg árva leányt háztartásom vezetésére, ki önállóan főz 3 tagú családhoz. „Állandó otthon” jelígre. 3461

KERESTETIK háziasszony támaszául megszállott cseh-szlovák városban egyedülálló urinőhöz, németül tudó izr. házvezetőnő, ki a kifizést jól érti, varrásban jártas. Ajánlatokat „I. Sch.” jelígre Mosse Andrassy-uti hirdetőbe. 2346

INTELLIGENS KISASSZONYT keresek 2 éves fiam mellé, ki háztartást is vezet. Illető szigorúan orthodox legyen. Ünnepekig Nagymaroson nyaralunk. Levélbeli ajánlatok küldendők: Dunamenti Fakereskedelmi Rt. Budapest, VI., Váci-ut 13. 3470

MUNKASLEÁNYOK felvétetnek ipari cikkek előállításához. Szombaton zárva. Schlesinger József, Laudon-utca 6. 3471

KERESEK egy kereskedelmi iskolát végzett izraelita fiatalembert, kinek jó írása van és aki a könyvelésben már némi jártassággal bír. Hasonló szakmában már működők előnyben részesülnek. Esetleg idősebb és gyakoroltabb emberek is pályázhatnak. Izraelita ünnepeken üzemem zárva van. Írásbeli ajánlatokat kérék a fizetési igények megjelölésével. Kepes Albert bor-, sör- és szesz-nagykereskedő, Berettyóújfalú. 2349

SEOPFATÓ DAJKA, 6 hónapos babához, 15-ikétől 4 hónapra, egynapi bismontvannal 2000 korona és egy főm tudó nő mindenképp 1000 korona havi fizetéssel felvétetik. Háztartásom részletekért. Mária Jacsó, I. Alkotás-utca 23. I. em. 28. ajtó. 235

KERESEK azonnali belépésre egy zsidóvallású házvezetőnőt, ki a főzésben és egyéb házi teendőkben teljes jártassággal bírjon. Rosenberg Dániel Finke, Borsod-megye. 2356

HÁZVEZETŐNŐ izr. ur! családhöz Monorra jó fizetéssel azonnal felvétetnek. Bemutatók Kramernél, VII., Király-utca 7. I. em. 3489

TANULÓ fűtő-vezető-üzletbe jó fizetéssel azonnal felvétetik. Székely Jenő, IV., Kammermayer Károly-utca 2. 2370

TANULÓ szövet-textilüzletbe azonnal felvétetik. Weinstein, Vilmos császár-ut 6. 2374

AKCEPTÁLVA lesz prompt belépésre egy izr. fűszerkereskedő-segéd 18-24 évesig. Weiner Samu Szombathely. Kőszegi-u. 34. 2377

ÁLLÁST KERESŐK

INTELLIGENS leány bizalmi állást keres vidéki uriháznál, hol családtagnak tekintik. Megkeresések „Gyermekszertető” jelígre kiadóba. 3482

ÜGYES MASSZIROZÓ, négy apró gyermek anyja, kinek férjét (volt állagot tanítót) mint 100%-os hadirokkantát a Szent János kórházban ápolják: gyógy és szóró masszage, egyenlítő és vízgőzkezelést teendő elvégzésére intézetben vagy magánosoknál alkalmazást keres, hogy gyermekeit felnevelhesse. Cím: IX., Tompa-utca 17. földszint, Schlesinger Mórné. 150

HARMADIK kereskedelmista, perfect német, ajánlkozik vidékre egy nagyobb fiu mellé mint társalkodó, esetleg korrepetitor. Kármán Tibor, VII., Jósika-utca 14. sz. 3474

IDŐSEBB intelligens nő ajánlkozik ur házhoz nagyobb gyermek, vagy idősebb urinő mellé. Varrni tud. Sas, Dohány-u. 81. földszint 3. 3473

HÁZVEZETŐNŐ ajánlkozik magányos hölgyhöz, idősebb urhoz, vagy anyanélküli gyermekekhez Budapesten. „Intelligens” jelígre kiadóhivatalba. 3480

ÜGYVÉDI irodába vidéken belépnek, esetleg társulnak. Cím a kiadóhivatalban. 2365

KÜLÖNFÉLE

FÉNYKÉPEKET minden ízlést kielégítően művészileg készít Kossak utóda, Komáromi, Kossuth Lajos-utca 12. Gyermek-, esküvői és családi képek. Telefon: 81. 2079

CSINOS különbejáratú szoba fürdőhasználatát egy vagy két ur részére kiadó. Ráday-utca 20. I. em. 10. 3458

MELY FALUN lakó család vállalna néhány heti nyaralására intelligens - urileány szobánót. „Ellátásért varrnék” jelígre. 3480

VALLÁSOS TANÁR tanítást vállalná izraelita családba előnyös feltételek mellett. Mária Jacsó, I. Alkotás-utca 23. I. em. 28. ajtó. 235